

Milena Määttä

UUDENMAAN ERISTÄMISEN LEGITIMOINTI
Hallituksen viestinnän retorinen analyysi

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Milena Määttä: Uudenmaan eristämisen legitimointi: Hallituksen viestinnän retorinen analyysi

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimus, Valtio-oppi

Helmikuu 2021

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan retorisen analyysin avulla Sanna Marinin hallituksen viestintää Uudenmaan maakunnan eristämistä koskevassa tiedotustilaisuudessa, joka pidettiin Helsingissä 25.3.2020. Uusimaa eristettiin muusta maasta Covid-19-viruksen aiheuttaman pandemian vuoksi keväällä 2020 noin kolmen viikon ajaksi. Tutkielmassa toteutettava retorinen analyysi keskittyy tarkastelemaan ennen kaikkea niitä argumentteja, joiden avulla hallitus pyrki saavuttamaan hyväksynnän liikkumista rajoittavalle asetukselleen.

Tutkielman teoreettisia ja metodologisia lähtökohtia koskevassa luvussa 2 avataan retoriikan historiaa, tutkielmassa käytettävää retorista metodia sekä tutkielman teoreettista viitekehystä. Retoriikan historian valossa tutkielma pohjautuu uuden retoriikan oppeihin, ja käytettävä retorinen metodi rakentuu ennen kaikkea uuden retoriikan uranuurtajan Chaim Perelmanin argumentaatiomallin varaan. Teoreettisen viitekehysten tutkielmalle muodostavat legitimaatioteoriat, joiden avulla pyritään retoristen keinojen ohella tarkastelemaan niitä tapoja, joilla hallitus pyrki ensisijaiseen viestinnälliseen tavoitteeseensa: legitimitettiin eli hyväksynnän saavuttamiseen liikkumisrajoitukselle.

Näistä teoreettisista ja metodologisista lähtökohdista käsin hallituksen retoriikkaa tarkastellaan tutkielmassa seuraavan tutkimuskysymyksen valossa: minkälaisilla argumentaatiokeinoilla hallitus pyrki saavuttamaan hyväksynnän päätöksen sulkea Uudenmaan maakunnan rajat?

Tutkielman kolmannessa luvussa kuvataan sitä poikkeuksellista yhteiskunnallista kontekstia, johon hallituksen viestintä asettuu. Poikkeustilanne aiheutti poliittiseen keskusteluun ennennäkemättömän yksimielisyyden ja puoluerajat ylittävän yhteistyön hengen, jonka voidaan tutkielman perusteella arvioida helpottaneen hallituksen päätöksentekoa ja viestimistä poikkeusoloissa tehdyistä päätöksistä.

Analyysiluvussa tarkastellaan tiedotustilaisuuden argumentointia ja legitimoitipyrkimyksiä tutkielmassa aiemmin esitellyjen retoristen keinojen ja legitimoitistrategioiden valossa. Vahvimmiksi hallituksen käyttämiä argumentaatiokeinoiksi tutkielman perusteella nousevat terveysviranomaisten auktoriteettiin vetoaminen, vahvojen arvohierarkioiden käyttö sekä vaihtoehdottomuuden ja välttämättömyyden osoittaminen tosiasiapuheen retorisia keinoja käyttäen. Lisäksi keskeisimpien argumenttien jatkuvalla toistolla hallitus pyrkii vahvistamaan viestiään. Analyysissä tulee esille myös, ettei argumentointi ole kaikilta osin tyhjentävästi perusteltua, vaan hallituksen retoriikka jättää myös monia kysymyksiä avoimiksi. Legitimaation saavuttamiseen hallituksen voidaan todeta pyrkineen sekä mainituilla retorisilla keinoilla, että erityisten legitimaatiostrategioiden avulla: ennen kaikkea tulevaisuuskuvien luomisen, turvallisuudentunteen kohottamisen sekä asiantuntijuuteen vetoamisen strategioilla.

Tutkielman johtopäätöksinä voidaan arvioida, että hallituksen retoriikka oli monin paikoin hyvin taidokasta ja vaikuttavaa, mutta ei liikkumisrajoituksen perusteluiden osalta kuitenkaan niin aukotonta ja avointa, kuin demokraattisessa Suomessa voisi vallanpitäjiltä odottaa. Tutkielman perusteella tilanteen poikkeuksellisuuden, poliittisen ilmapiirin muutosten sekä yleisesti vallitsevan epätietoisuuden voidaan tulkita vaikuttaneen siihen, että hallituksella oli vajavaisista perusteluistaan huolimatta mahdollisuus saattaa liikkumisrajoitus voimaan.

Avainsanat: Poliittinen retoriikka, poliittinen viestintä, argumentaatioanalyysi, vallankäytön legitimointi, Covid-19, poikkeustilanne

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

| | | |
|--------|---|----|
| 1. | JOHDANTO | 2 |
| 2. | TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT | 4 |
| 2.1. | Retoriikan määritelmä ja lyhyt historia | 4 |
| 2.2. | Retorinen metodi analyysimenetelmänä | 6 |
| 2.2.1. | Argumentoinnin tekniikat..... | 6 |
| 2.3. | Legitimointiteoriat teoreettisena viitekehysenä | 9 |
| 3. | HALLITUKSEN VIESTINNÄN KONTEKSTI | 12 |
| 3.1. | Poikkeustilanne | 12 |
| 3.2. | Poikkeustilanteessa viestintä..... | 13 |
| 4. | ANALYYSI HALLITUKSEN VIESTINNÄSTÄ | 14 |
| 4.1. | Argumentoinnin esisopimukset..... | 15 |
| 4.2. | Vakuutettava yleisö | 16 |
| 4.3. | Toisto terveystieteiden lausunnoista | 18 |
| 4.4. | Vaihtoehtottomuuden ja välttämättömyyden osoittaminen | 21 |
| 4.5. | Legitimoinnin retoriikka | 24 |
| 4.5.1. | Van Leeuwen; auktoriteetin ja arvojen avulla legitimointi | 25 |
| 4.5.2. | Reyes; tulevaisuuskuvien ja tunteiden avulla legitimointi..... | 26 |
| 5. | JOHTOPÄÄTÖKSET..... | 27 |
| | LÄHTEET | 30 |
| | LIITTEET..... | 32 |

1. JOHDANTO

Suomalaisten elämä muuttui maaliskuussa 2020, kun maailmanlaajuinen, Covid-19-viruksen aiheuttama pandemia alkoi levitä voimakkaasti myös Suomessa. Poikkeustilaan siirtymisen ja valmiuslain käyttöönoton avulla Suomen hallitus asetti erilaisia viruksen leviämistä hidastavia toimenpiteitä ja rajoituksia. Näistä ennennäkemättömistä toimista yksi voimakkaimmista rajoituksista oli Uudenmaan maakunnan eristäminen muusta maasta noin kolmen viikon ajaksi.

Tämän kandidaatintutkielman aiheena on tarkastella hallituksen viestinnän retorisia keinoja tässä kyseisessä tilanteessa, jossa Uudenmaan maakunnan ja muun Suomen välistä liikkumista rajoitettiin. Tutkielma keskittyy poikkeustilanteen ajalta juuri tähän nimenomaiseen rajoitustoimeen, sillä liikkumisen vapaus on yksi kansalaisten keskeisimmistä perusoikeuksista, jonka rajoittaminen oli hyvin poikkeuksellinen teko. Valmiuslaissa todetaan, että kansalaisten liikkumista voidaan rajoittaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan tietyllä alueella tai alueiden välillä, jos se on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi (valmiuslaki, pykälä 118). Tässä tutkielmassa keskitytään tutkimaan niitä perusteluja ja argumentteja, joiden avulla hallitus pyrki asetusta koskevassa tiedotustilaisuudessaan osoittamaan, että tämä välttämättömyyden vaatimus liikkumisrajoituksen kohdalla toteutuu.

Analyysikeinona käytettävä retorinen analyysi tuo näkyväksi, millä tavalla kansalaisten liikkumisen vapautta kaventavaa rajoitustoimenpidettä pyrittiin viestinnän keinoilla perustelemaan ja legitimoimaan. Vallankäytön legitimointi on tärkeä käsite, joka liittyy kiinteästi tutkielman teoreettiseen viitekehykseen; tutkielma perustuu oletukselle, että hallitus pyrki viestinnällään ensisijaisesti saavuttamaan kansalaisten hyväksynnän asettamalleen rajoitukselle. Legitimoinnin käsite tarkoittaa yksinkertaisimmillaan jatkuvaa prosessia, jossa pyritään saavuttamaan vallankäytön kohteiden hyväksyntä heihin kohdistuvaa vallankäyttöä kohtaan.

Sekä retorista metodologiaa että legitimointiteorioita avataan yksityiskohtaisemmin tutkielman toisessa luvussa. Kolmannessa luvussa puolestaan keskitytään hallituksen viestinnän kontekstiin ja kevään 2020 poikkeuksellisen poliittisen tilanteen kuvaamiseen. Neljäntenä luvuna on varsinainen analyysiluku tiedotustilaisuuden viestinnästä, ja viidennessä luvussa esitellään tutkielman johtopäätökset.

Tutkielman tekeminen hallituksen poikkeusolosuhteissa käyttämistä vallankäytön legitimoinnin keinoista on merkittävää, sillä vallankäytön tavat kertovat aina omalta osaltaan myös yhteiskunnan ja demokratian tilasta. Demokratian näkökulmasta on tärkeää tarkastella, kuinka perusteellisesti hallitus pyrki perustelevaan päätöstään ja välittämään oleellista informaatiota kansalaisille tilanteessa, jossa poliittisilla toimijoilla oli huomattavasti tavanomaista enemmän valtaa.

Retorisen analyysin tekeminen vallanpitäjien viestinnästä on merkittävää myös siitä syystä, että retoriikan voidaan nähdä ylipäätään liittyvän valtaan hyvin olennaisella tavalla. Yhdysvaltaisen Adams Sherman Hillin mukaan retoriikassa on kyse nimenomaan vallankäytöstä: tieto on valtaa, ja retoriikka on tiedon käyttämistä (Puro 2005, 101). Alun perin ajatus kumpuaa Michel Foucaultilta, joka myös korostaa tiedon, vallan ja retoriikan yhteen kietoutumista (mt, 150). Tällä tavalla retorinen analyysi kohdistuu aivan politiikan tutkimuksen ydinkysymyksiin, kun se kohdistuu vallankäyttöön. Poliitiikan ja retoriikan suhde on muutoinkin ollut historian saatossa tiivis; juuri vallankäyttäjien retoriikka on kautta aikojen kiinnostanut retoriikan tutkijoita. Toki retorisen analyysin voi kohdistaa mihin vain tekstiin tai puheeseen, mutta politiikan tutkijan on helppo yhtyä ajatukseen siitä, että erityisen relevanttia on kohdistaa tuo mielenkiinto nimenomaan siihen, miten vallankäyttöä perustellaan ja legitimoidaan retoriikan keinoin.

Poliitiikan tutkimuksen kentälle tutkimus asemoituu vahvasti myös siitä syystä, että liikkumisen vapaus on yksi kansalaisten keskeisimmistä perusoikeuksista, jolloin sen rajoittamiseen kohdistuva tutkimus on niin ikään politiikan tutkimuksen näkökulmasta relevanttia. Toisaalta perusoikeuksiin liittyvä aihe lähestyy myös oikeustieteellistä tutkimuskenttää – on kuitenkin huomattava, että sen arvioimiseen, millä tavalla kansalaisten perusoikeudet lopulta toteutuivat liikkumisrajoituksen käyttöönotossa, tarvittaisiin vielä oma, oikeudellisempaan näkökulmaan ja erilaiseen teoriakehykseen asettuva tutkimus. Vaikka sellaisenkin tutkielman tekemisellä olisi ehdottomasti paikkansa, tässä tutkielmassa ei ole kuitenkaan tarkoitus arvioida, oliko hallituksen päätös loppujen lopuksi oikeudellisesta näkökulmasta hyväksyttävä, vai käytettiinkö siinä kenties valmiuslain pykälää liian kevyin perustein. Ottamatta kantaa tähän oikeudelliseen kysymykseen, tämä tutkielma pyrkii hahmottamaan niitä eri keinoja, joilla hallitus *pyrki osoittamaan* ratkaisunsa hyväksyttäväksi ja välttämättömäksi – oli se sitten oikeudellisesta näkökulmasta sitä tai ei.

Kandidaatintutkielman tavoite tiivistyy näin ollen yksinkertaisuudessaan seuraavaan tutkimuskysymykseen: minkälaisilla argumentaatiokeinoilla hallitus pyrki saavuttamaan hyväksynnän päätökselleen sulkea Uudenmaan maakunnan rajat?

2. TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Retoriikan määritelmä ja lyhyt historia

Retorisiin keinoihin keskittyvän tutkielman alussa on tärkeää määritellä, mitä retoriikalla tarkoitetaan. Termi itsessään tulee kreikan kielen sanasta *rhetorike*, joka puolestaan pohjautuu puhujaa tarkoittavaan sanaan *rhetor*. Antiikista periytynyt termi tarkoitti silloisessa kontekstissaan ennen kaikkea puhetaitoa; puheen pitämisen taitoa, puhujan käytettävissä olevia keinoja pitää hyvä puhe (Keskinen 1999, 18). Antiikin ajan kontekstista nykypäivään tultaessa retoriikka on saanut yhä moniulotteisempia merkityksiä. Alun perin nimenomaan puhtaasti puhumisen ja puheen pitämisen taitoon viitannutta termiä käytetään nykypäivänä myös melko yleisesti erilaisiin vaikuttamisen ja argumentaation keinoihin viitattaessa, oli kyseessä sitten puhuttu tai kirjoitettu teksti, ja minkälainen konteksti niiden esittämiseksi tahansa. Retoriikkaan liittyy myös aina jollain tavalla ajatus vaikuttamisesta - siitä, että retoriikalle on jokin yleisö, johon pyritään vaikuttamaan. Tieteen termipankin määritelmä retoriikalle kuuluu: ”Systemaattinen oppi kielenkäytön keinoista, joilla pyritään vaikuttamaan yleisöön, sekä näiden keinojen analyysi” (Tieteen termipankki). Tämä määritelmä tiivistää yksinkertaisimmillaan sen, mitä retoriikka on.

Teoksessa *Pelkkää retoriikkaa* Kari Palonen ja Hilikka Summa tuovat esille retoriikan eri tarkastelukohteiden merkityksen sen määrittelyssä; retoriikassa voidaan heidän mukaansa tarkastella joko esitysten ja puheiden retoriikkaa, argumentoinnin retoriikkaa tai kielikuvien retoriikkaa. Argumentoinnin retoriikasta Palonen ja Summa jatkavat: ”Argumentointi suuntaa huomion esityksen niihin puoliin, joilla pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista” (Palonen & Summa 1996, 10). Tässä työssä retorisen analyysin näkökulma ja huomio on nimenomaan argumentoinnin retoriikassa – niissä argumentoinnin keinoissa, joita hallitus viestinnässään käyttää.

Retoriikalla on pitkä, monivaiheinen ja mielenkiintoinen historia, minkä tunteminen auttaa myös nykypäivän retoriikan tutkijoita ja harrastajia huomaamaan niitä eri elementtejä, joihin retorisisissa analyysissa voi huomionsa kohdistaa. Jukka-Pekka Puron *Retoriikan historia* -kirjassa tarjotaan näkökulmia retoriikan määrittelyyn ja alan erilaisiin suuntauksiin historian valossa. Retoriikka näyttäytyykin historian valossa yhtä aikaa yksiselitteisenä ja moninaisena käsitteenä. Yksinkertaisimmillaan se on myös Puron mukaan oppia vaikuttamisesta ja vaikuttamisen

analysoinnista (Puro 2006, 10). Yhtäältä ala kuitenkin on moninainen ja laaja, ja historian saatossa se on myös keskittynyt eri aikoina eri asioihin; välillä painotus on ollut enemmän viestien sisällössä ja muodossa, välillä taas enemmän viestijän tavoitteissa ja etiikassa. Vaihtelua on ollut myös siinä, onko ala keskittynyt enemmän käytännölliseen retorisen tietotaidon kerryttämiseen ja käyttämiseen, vai teoreettisempaan erilaisten kohteiden analysointiin retoriikan näkökulmasta (mt, 10-14).

Retoriikan tutkimuksen historia jakautuu myös niin kutsuttuihin vanhaan ja uuteen retoriikkaan. Vanha retoriikka perustuu antiikin ajattelijoiden, kuten Aristoteleen, ensimmäisiin kirjoitettuun oppeihin retoriikasta; painotuksena vanhassa retoriikassa on ennen kaikkea puhetaito, fokus on itse puheessa ja sen rakentumisen tekniikoissa - antiikin puhetaito -oppi suuntautuu ensisijaisesti käytäntöön ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen (kts. esim. Haapanen, teoksessa Palonen & Summa 1996, 24). Pitkään retoriikan ala perustui näihin perinteisiin ja käytännöllisiin oppeihin. Ala oli antiikin kukoistuksen jälkeen myös pitkiä aikoja tieteessä syrjäisessä sivuroolissa (mt, 45). Uudenlaista ja laajamittaisempaa mielenkiintoa alaan alkoi kohdistua jälleen 1950-luvulta eteenpäin, kun innokkaimmat retoriikan tutkijat halusivat tuoda alalle ”kunnianpalautuksen” (Summa 1996, 51). Tämän käänteen jälkeistä aikaa ja siihen liittyviä teoreetikkoja ja teorioita kutsutaan yhteisnimityksellä uusi retoriikka, vaikka näkökulmat uudenkin retoriikan sisällä ovat moninaisia.

Uuden retoriikan tavoitteena on ollut uudistaa retoriikan käsitteitä, siirtää tutkimuksen painotusta vuorovaikutuksellisempaan suuntaan, sekä pyrkiä vastaamaan niihin uusiin kysymyksiin retoriikan ymmärtämisessä, jota sähköisen teknologian myötä muuttuneet ajan, paikan ja tilan suhteet ovat kommunikaatiolle tuoneet (Puro 2005, 12). Vanhan ja uuden retoriikan yhtenä selkeänä jakolinjana voidaankin nähdä muuttunut suhtautuminen näihin elementteihin; siinä missä vanha retoriikka lähtee oletuksesta, että aikaa, paikkaa ja tilaa lähestytään kasvokkaisuuden olemisen ja reaaliaikaisuuden näkökulmasta, ottaa uusi retoriikka paremmin huomioon nykypäivän moninaisen todellisuuden. Sähköisessä viestinnässä viestin lähettäjällä ja vastaanottajalla ei useinkaan ole suoraa yhteyttä tai käsitystä toisistaan, ja erilaisia viestejä vastaanotetaan ja lähetetään jatkuvasti erilaisten kanavien kautta (mt, 12-13).

Tässä työssä sovellettavan retorisen analyysin juuret ovat retoriikan oppihistorian valossa uuden retoriikan teorioissa. Vahvimmin analyysi nojaa Chaim Perelmanin tuotantoon, joka on yksi 1950-luvulta saakka vaikuttaneista uuden retoriikan uranuurtajista ja kunnianpalauttajista. Seuraavissa luvuissa avataan yksityiskohtaisesti tässä työssä käytettävä retorinen metodi.

2.2. Retorinen metodi analyysimenetelmänä

Tämän tutkielman retorinen analyysi pureutuu ennen kaikkea niihin argumentteihin, joita tiedotustilaisuudessa esitetään liikkumisen rajoittamisen välttämättömyyden puolesta. Mielenkiinnon kohteina on, miten argumentteja rakennetaan ja mihin asioihin niissä vedotaan, sekä minkälaisia perusteluja hallitus päätökselleen osoittaa. Argumentaation analyysi on toteutettu tutkielmassa nojaten ensisijaisesti Chaim Perelmanin esittelemiin argumentaatiotekniikoihin ja argumenttien rakentumisen malleihin. Perelman esittelee teoksessaan *Retoriikan valtakunta* (1996) kattavasti erilaisia argumentaation rakentumisen tapoja. Perelmanin tuotanto on hyvin laaja, eikä tässä tutkielmassa käydä sitä aukottomasti läpi. Argumentoinnin analyysi täydentyy myös suomalaisten retoriikasta kirjoittaneiden Arja Jokisen (teoksessa *Diskurssianalyysi*) ja Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttilan (teoksessa *Argumentti ja kritiikki*) esittämillä ajatuksilla.

Perelmanin argumentaatiomallin ydin on analyysin jakautuminen kahteen eri tarkastelukohteeseen; argumentaation lähtökohtiin ja argumentaation tekniikoihin. Argumentaation lähtökohtia ovat yhteisesti hyväksytyjen esisopimusten ja yleisön merkitys, ja argumentaation tekniikoita puolestaan ne kielelliset resurssit, joita puhujalla on käytettävissään (Summa 1996, 69-71). Tämän lisäksi Perelmanin tuotannossa argumentaation tekniikat jakautuvat erilaisiin yläkäsitteisiin (kvasiloogiset, todellisuuden rakennetta muovaavat ja todellisuuden rakennetta luovat argumentit (Perelman 1996, 59)), mutta tässä tutkielmassa tarkastellaan argumentaation tekniikoita suoraan käytännön tasolta; kandidaatintutkielmassa näen tarkoituksenmukaisemmaksi keskittyä itse asioihin ja analyysin tekemiseen, kuin avata lukijalle koko Perelmanin tuotanto abstrakteine yläkäsitteineen.

Seuraavaksi esittelen teoriatasolla keskeisimmät ja tämän tutkielman aineistossa voimakkaimmin esille tulevat Perelmanin, Jokisen sekä Kakkuri-Knuuttilan esille nostamat argumentaation tekniikat, jotta ne ovat lukijalle tuttuja jo ennen varsinaista analyysiosuutta. Osa Perelmanin ajatuksista tuodaan esille hänen tuotantoaan kirjassa *Pelkkää retoriikkaa* käsitelleen Hilikka Summan mukaan (Palonen & Summa 1996).

2.2.1. Argumentoinnin tekniikat

Argumentaation lähtökohtien merkitys

Perelman tuo voimakkaasti esille yhteisten esisopimusten eli premissien merkityksen argumentaation edellytyksenä – kaikki argumentaatio rakentuu sen varaan, että puhuja ja yleisö ymmärtävät ja

hyväksyvät argumentaation taustalla vaikuttavia perusajatuksia ja -arvoja samalla tavalla, eli hyväksyvät yhteiset lähtökohdat. Perelmanin mukaan argumentaatiossa ei itse asiassa pyritä todistamaan johtopäätöksiä, vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä. (Perelman 1996, 28) Näin ollen yhteisesti hyväksytyillä lähtökohdilla on aivan olennainen merkitys: ilman niiden antamaa pohjaa ei argumentoinnilla ole mahdollisuutta vakuuttaa kuulijaa.

Myös yleisöllä on Perelmanin ajattelussa olennainen merkitys. Perelman jakaa erilaiset yleisöt yksityiseen pohdintaan, koko ihmiskunnan kattavaan universaaliyleisöön, ja näiden väliin jääviin lukemattomiin erityisyleisöjen joukkoon (mt, 21). Argumentaatiokeinot eri yleisölle ovat erilaisia, mutta argumentoinnin tavoitteena on aina yleisön hyväksynnän saavuttaminen – tämä tekee Perelmanin mukaan eron argumentoinnin ja loogisen päättelyn välille (Summa 1996, 68). Argumentaatio tapahtuu Perelmanin mukaan aina puhujan ja yleisön henkien kohtaamisessa, ei koskaan tyhjiössä: *”Ellei puhetta kuunnella ja kirjaa lueta, ne jäävät vaille vaikutusta.”* (Perelman 1996, 16). Myös Arja Jokinen kirjoittaa puhujan ja yleisön suhteesta osuvasti: *”Puhe ei ole vain puhetta jostakin, vaan mitä olennaisimmassa määrin myös puhetta jollekin”* (Jokinen 2016, 340). Näin ollen yleisön merkityksen voidaan nähdä olevan suuri myös sähköisen viestinnän aikakaudella, vaikka se ei olekaan aina konkreettisesti nähtävissä tai hahmotettavissa – kuitenkin vasta yleisö antaa retoriikalle tarkoituksen.

Peräkkäisyysiteet eli syy-seuraussuhteet

Peräkkäisyysiteillä Perelman tarkoittaa sidoksen luomista väitteiden ja seurausten välille. Jonkin asian osoitetaan olevan seurausta toisesta, ja toimintaa arvioidaan sen seurausten perusteella (Perelman 1996, 93-96). Arkisemmin samasta asiasta voi puhua syy-seuraussuhteena. Peräkkäisyysiteillä on olennainen merkitys, sillä Perelmanin mukaan argumentin vakuuttavuus ei muodostu sen täydellisestä loogisuudesta, vaan siitä, kuinka uskottavia yleisön mielestä esitetyt syy-seuraussuhteet, tavoite-keino-kytkennät, esimerkit, rinnastukset, metaforat ja vastakkainasettelut ovat (Summa 1996, 71).

Auktoriteettiin vetoaminen

Auktoriteettiin vetoaminen on perinteinen retorinen keino, jonka teho Perelmanin mukaan perustuu siihen, että esitetylle väitteelle haetaan hyväksyntää jonkin tahon tai henkilön nauttimaa arvostusta hyödyntäen. Lisäksi Perelman toteaa, että auktoriteettiin vetoavaa argumentaatiota ei useinkaan kyseenalaisteta, vaan pikemminkin itse auktoriteetin valinta (Perelman 1996, 107-109). Arja Jokinen

käyttää vastaavanlaisesta argumentoinnin mahdollisuudesta termejä puhujakategoriolla oikeuttaminen ja asiantuntijuuteen vetoaminen. Puhujakategoriolla oikeuttamisella viitataan ennen kaikkea siihen, että johonkin kategoriaan kuuluvilla jäsenillä nähdään olevan oikeus johonkin erityiseen tietoon, mikä tekee puhujasta uskottavan omalla alallaan (Jokinen 2016, 346-348). Asiantuntijuuteen vetoaminen puolestaan on perinteinen keino vahvistaa omaa argumenttia tukeutuen jonkin arvovaltaisen tahon tai ”puolueettoman” asiantuntijan näkemykseen asiasta (mt, 350-351).

Toisto

Perelman pitää toistoa - jonkin asian toistamista kuulijan mieleen yhä uudelleen tai asian käsittelyn pitkittämistä - yhtenä klassisena retorisenä keinona (Perelman 1996, 45-46). Teoksessa *Argumentti ja kritiikki* Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila täsmentää toiston vaikuttavuutta - hänen mukaansa toiston teho perustuu seuraaviin periaatteisiin: ”*Se, mitä toistetaan, on tärkeää. Se, mitä toistetaan, on totta.*” (Kakkuri-Knuutila 2011, 238).

Tosiasiapuhe

Tosiasiapuheen teho perustuu faktojen esittämiseen ja sitä kautta saavutettavaan näennäiseen esitettyjen ajatusten vaihtoehdottomuuteen (Jokinen 2016, 352). Jokisen mukaan tosiasiapuhe on ominaista nimenomaan poliittiselle retoriikalle; esitetyt asiat tai tehdyt päätökset näytetään väistämättöminä ja puhujasta riippumattomina asioina, jotka vain täytyy hyväksyä (mt, 351-353). Perelman puolestaan korostaa, että näennäisen tosiasiapuheen argumentaatiokin voi rakentua vetoamaan myös esimerkiksi arvoihin tai hierarkioihin – niin sanotusti suotavuuteen - ei aina todellisuudessa puhtaisiin faktoihin (Perelman 1996, 30-31).

Määrään ja laatuun liittyvä argumentaatio

Määrällistäminen, erilaisten määrää kuvaavien sanojen tai numeroiden käyttö, on Jokisen mukaan yksi yleisimmistä vakuuttamisen keinoista. Numeerisessa muodossa esitetyt tai jollain tavalla kvantifioidut väitteet luovat kuvaa faktapitoisuudesta ja yksiselitteisyydestä. (Jokinen 2016, 358)

Perelman puolestaan erottaa toisistaan määrään ja laatuun liittyvät argumentit. Tämä ei tarkoita välttämättä faktatietojen numeerista esittämistä, vaan määrään liittyvää argumentaatiota käytetään esimerkiksi tilanteissa, joissa halutaan osoittaa, millä tavalla jokin asia on hyödyllinen suurelle joukolle ihmisiä. Määrä liittyy Perelmanin ajattelussa siis pikemminkin yleisöön, kuin perusteltavaan asiaan. Laatuun perustuva argumentaatio puolestaan liittyy esimerkiksi sellaisten argumenttien esittämiseen, miksi jotain toimintaa edellytetään tapahtuvan juuri nyt, tai mikä tekee tilanteesta jollain

tavalla laadullisesti poikkeuksellisen. Perelmanin mukaan laatuun liittyviä argumentteja käytetään usein perustelemaan kiireellisyyttä tai poikkeuksen asettamista normaalin edelle. (Perelman 1996, 37-38)

Hierarkioiden käyttö

Hierarkioiden käytöllä argumentaation keinona Perelman viittaa ennen kaikkea argumentaatiokeinoihin, jotka perustuvat vahvojen arvolatausten käyttöön ja asioiden arvojärjestykseen laittamiseen; myös jonkin periaatteen etusijalle asettamiseen sen aiheuttamien vaikutusten ja seurausten perusteella. (Perelman 1996, 36-37)

Argumentoinnin tarkastelun lisäksi tärkeänä painotuksena tutkielmassa on, kuten ylipäätään retoriikan tutkimuksessa, pohtia ja hahmottaa niitä tavoitteita, joihin argumenttien rakentamisella ja viestinnällä loppujen lopuksi pyritään. Lähtökohtaisena oletuksena on, että tavoitteena on ennen kaikkea saavuttaa kansalaisten hyväksyntä, legitimaatio, esitetylle rajoitustoimenpiteelle. Tätä kautta luonnolliseksi teoreettiseksi viitekehyyksi tutkielmalle muotoutuu hyväksynnän saavuttamiseen pyrkivät legitimointiteoriat, joita avataan seuraavassa luvussa.

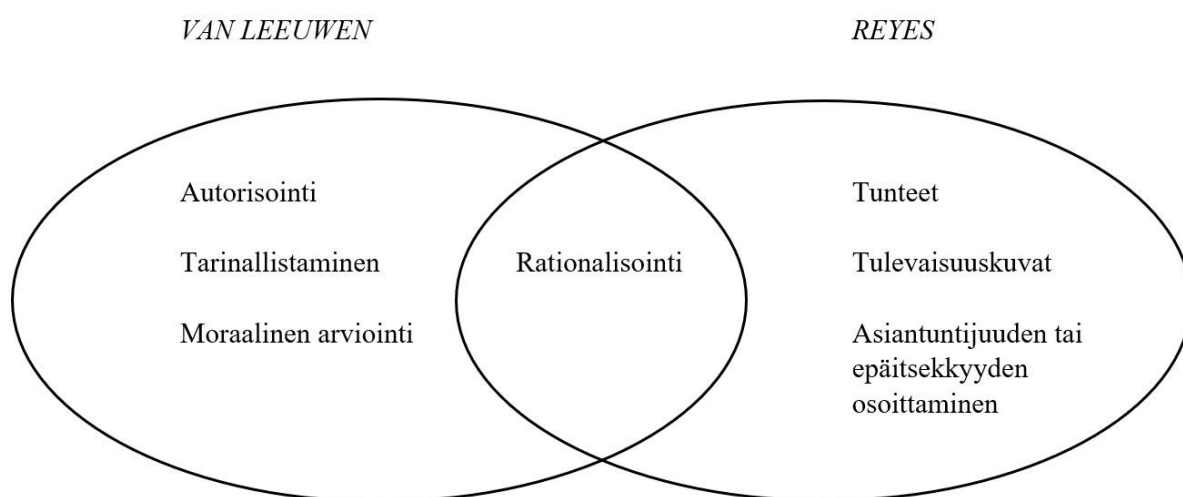
2.3. Legitimointiteoriat teoreettisena viitekehyyksenä

Legitimaatiolla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan jonkin asian hyväksymisenarvoisuutta suuren yleisön silmissä. Vallankäytön yhteydessä legitimitietin käsitettä käytetään siitä näkökulmasta, millä keinoilla vallankäyttäjät pyrkivät saavuttamaan vallankäytön kohteiden, kansalaisten, hyväksynnän toiminnalleen. Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten hallitus pyrkii tuottamaan legitimitiettiä viestinnällisillä ja kielellisillä strategioilla, kuten retorilla suostuttelulla. Kuulijoiden hyväksynnän ja tuen hakemisen taustalla voi usein olla halu esimerkiksi saavuttaa tai säilyttää valta-asema tai hankkia sosiaalista hyväksyttävyyttä tai suosiota (Reyes 2011, 782). Tässä kontekstissa voidaan ajatella hallituksen pohjimmaisena tavoitteena olevan, valmiuslain tuomista mahdollisuuksista huolimatta, toimia yleisesti hyväksytyllä tavalla, jotta hallituksen valta-asemaa ei jatkossakaan kyseenalaistettaisi.

Legitimaatiota tarkastellaan tutkielmassa Theo Van Leeuwen legitimointistrategioiden sekä niihin Antonio Reyesin tarjoamien täydennysten valossa. Näiden teoreetikkojen ajatuksiin tutustumiseen ja tässä tutkielmassa tukeutumiseen sain innoitusta muutamasta Pro Gradu -tutkielmasta, joissa oli

toteutettu erilaisia legitimaatioprosessien tarkasteluja (kts. esim. Peltonen 2012, Lähteenmäki 2018 ja Stenbäck 2014).

Van Leeuwen on esitellyt neljä erilaista legitimointistrategiaa, tapaa pyrkiä saavuttamaan toiminnalle hyväksyntä (Van Leeuwen, Reyesin 2011 mukaan, 785). Reyes puolestaan jalostaa Van Leeuwen ajattelua omassa tutkimuksessaan, esitellen puolestaan viisi legitimointistrategiaa, vieläpä kiinteästi nimenomaan poliittisen keskustelun kontekstissa (Reyes 2011, 785-787). Tässä tutkielmassa olisi voinut toki nojata pelkästään joko Van Leeuwenin tai Reyesin esittämiin legitimointistrategioihin - Reyes tarjoaa kuitenkin melko selkeästi Van Leeuwenin ajattelusta poikkeavia lähestymistapoja, mistä syystä on mielekästä ja monipuolisempaa tehdä analyysi hallituksen retoriikasta rinnakkain näiden kahden teoreetikon ajatusten kanssa. Alla olevassa kuviossa on esitetty Van Leeuwenin ja Reyesin legitimointistrategiat visuaalisesti suhteessa toisiinsa.



Kuvio 1. Legitimointistrategiat

Van Leeuwen esittämät legitimointistrategiat viittaavat tarkemmin ottaen seuraaviin asioihin: *autorisointi* viittaa sellaisiin auktoriteettiin vetoaviin legitimointipyrkimyksiin, jotka nojaavat jollain lailla perinteeseen, tapaan, lakiin tai muuhun auktoriteettiin. *Tarinallistaminen* viittaa erilaisten narratiivien ja tarinoiden käyttöön legitimoinnin keinona, *moraalinen arviointi* puolestaan tarkoittaa arvoihin vetoamista.

Yhteiseksi legitimointistrategiaksi Van Leeuwen ja Reyesin lopputulemissa muotoutuu *rationalisoinnin* rooli legitimointiprosessissa. Rationalisoinnilla viitataan ennen kaikkea nimensä mukaisesti rationaaliseen järkeen ja sitä kautta yleiseen yhteiskunnalliseen hyötyyn vetoamiseen.

Reyesin omassa tutkimuksessaan esille tuomat legitimointistrategiat perustuvat rationalisoinnin lisäksi hyväksynnän saavuttamiseen *tunteiden ja tulevaisuuskuvien luomisen* kautta, sekä osoittamalla joko *asiantuntijuutta* tai *epäitsekkyyttä*.

Legitimointistrategiat ovat osittain päällekkäisiä myös jo esiteltyjen, yleisten retoristen keinojen kanssa. Yhtäläisyyksiä löytyy, sillä retoriikallakin pyritään usein nimenomaan vakuuttamaan kuulija ja saavuttamaan omalle viestille hyväksyntä – Perelmanin mukaan hyväksynnän saavuttaminen on aina yksi retoriikan tavoitteista, kuten aiemmassa luvussa hänen ajatuksiaan lainattiin. Retoriikalla voi kuitenkin olla myös muita tavoitteita, kuten esimerkiksi kuulijoiden motivointi johonkin tietynlaiseen toimintaan. Näin ollen legitimointistrategiat erottuvat yleisistä retorisista keinoista korostaen juuri niitä keinoja, joilla pyritään nimenomaan legitimoinnin tavoitteeseen. Tämän tutkielman tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on tärkeää kiinnittää huomio ennen kaikkea niihin viestinnän piirteisiin, jotka tuovat esille jotain olennaista suhteessa legitimointipyrkimyksiin. Selkeyden vuoksi analyysiosuudessa tarkastellaan legitimointistrategioita retorisista keinoista erillisenä kappaleena.

Legitimointipyrkimyksiä tarkastellessa on tärkeää kuitenkin tiedostaa, ettei legitimaatiostrategioiden tunnistaminen tuo vastauksia siitä, saavuttiko hallitus lopulta tavoitteensa, eli kansalaisten hyväksynnän päätökselleen eristää Uudenmaan maakunta. Tähän kysymykseen vastaaminen vaatisi aineistoa kansalaisten näkökulmasta. Näin ollen tässä tutkielmassa ei yritetä arvioida sitä, onnistuiko hallitus legitimoinnin tavoitteessaan vai ei. Joka tapauksessa analyysia tukevaksi lähtökohdaksi voidaan perustellusti ottaa se näkökulma, että vallankäytön legitimointiin pyrkiminen on väistämättä hallituksen viestinnän yksi, joskaan ei välttämättä sen ainoa tavoite. Retorisen analyysin näkökulmasta on aina oleellista pohtia niitä tavoitteita, johon viestinnällä pyritään. Jo aiemmin mainittu Adam Sherman Hill toteaa osuvasti myös retoriikan tavoitteisiin liittyen, että keskeistä retoriikan alasta on ymmärtää se, että *''Retoriikka aina pyrkii johonkin, suuntautuu joltain kohti''* (Puro 2005, 101).

3. HALLITUKSEN VIESTINNÄN KONTEKSTI

3.1. Poikkeustilanne

Yhteiskunnallinen tilanne, jossa hallitus antoi asetuksen liikkumisrajoituksesta Uudenmaan ja muun Suomen välillä, oli hyvin poikkeuksellinen. Suomalaisten elämä oli jo ennen kyseistä rajoitusta muuttunut melko yhtäkkisesti erilaisten rajoitusten myötä. Ennen liikkumisrajoituksen asettamista hallitus oli muun muassa jo ehtinyt rajoittamaan julkisten kokoontumisten henkilömäärää, määrännyt perus- ja korkeakouluopetuksen etäopetukseen, sulkenut museot, kirjastot, teatterit ja monet erilaiset harrastuspaikat, suositellut yli 70-vuotiaille karanteeninomaista eristäytymistä ja antanut laajan etätyösuosituksen (HS 16.3.2020). Nämä rajoitukset poliittiset päättäjät pystyivät siis tekemään jo ennen valmiuslain käyttöönottoa. Varsinaiseen poikkeustilaan siirryttiin vasta, kun hallituksen toimintamahdollisuudet tarvittavien lisärajoitusten asettamiseen loppuivat. Valmiuslaki otettiin lopulta käyttöön Suomessa 17. maaliskuuta 2020. Valmiuslain käyttöönotto mahdollisti hallitukselle laajat toimintamahdollisuudet muun muassa ihmisten liikkumisen rajoittamiseen sekä terveydenhuollon järjestämiseen poikkeusolojen vaatimalla tavalla (ks. esim. Valmiuslaki).

Koko yhteiskunnan lailla myös poliittinen päätöksenteko oli keväällä 2020 poikkeuksellisessa tilanteessa. Poliitiikan tutkimuksellisesta näkökulmasta on mielenkiintoista tarkastella kevään päätöksentekoa ja poliittista keskustelua, ja verrata keskustelun sävyä tavanomaiseen poliittiseen keskusteluun. Erilaisia muutoksia poliittisessa ilmapiirissä voi havaita monella eri tasolla – ennen kaikkea on huomattava, että poliittisen päätöksenteon ja hallituksen roolin voidaan nähdä ylipäätään poikkeustilanteessa korostuneen. Valmiuslaki toi poliittisille päättäjille sellaista vastuuta ja toimintamahdollisuuksia, joita heillä tavanomaisessa vallanjaossa ei ole. Näin ollen kevään aikana tehdyt päätökset ja niistä viestiminen tulivat selkeästi yhdestä ”suusta”: Sanna Marinin johtamalta hallitukselta. Poliittiset päättäjät ottivat Suomessa selkeän vastuun tilanteen hoidosta, koordinoivat erilaisia toimenpiteitä, asettivat rajoituksia sekä pyrkivät varmistamaan tiedon kulkemisen eri organisaatioiden ja kansalaisten välillä. Myös tässä tutkielmassa tarkasteltavassa tiedotustilaisuudessa pääministeri Marin toteaa seuraavasti poliittisten päättäjien vastuusta:

”Eli me seuraamme päivittäin erittäin tarkkaan tilanteen kehittymistä ja tämän pohjalta teemme tarvittaessa lisätoimia ja lisäpäätöksiä, niin kuin nyt olemme useaan otteeseen tehneet. Ja tässä, totta kai, meidän terveysviranomaisemme ovat aivan keskeisessä roolissa. Tietenkin on myös selvää se, että lopulta päätöksentekovastuu ja kokonaistilannearvion vastuu on hallituksella ja poliittisilla päätöksentekijöillä, hallituksella ja eduskunnalla, me kannamme vastuun näistä päätöksistä [...]”.

Hallituksen poliittisen roolin korostuminen päätöksentekijänä ja ensisijaisena tiedonvälittäjänä oli erityisesti valmiuslain käytön aikana hyvin selkeää. Sittemmin, kun kesäkuussa valmiuslain käytöstä luovuttiin ja valta palautui jälleen laajemmalle viranomaisten joukolle, voidaan hallituksen roolin ja poliittisen keskustelun nähdä jälleen palautuneen tavanomaisemmaksi. Kuitenkin maaliskuussa liikkumisrajoituksen asettamisen kontekstissa tilanne oli vielä hyvin selkeästi hallitusjohtoinen.

Hallituksen roolin muuttumisen lisäksi toinen merkittävä muutos kevään poliittisessa keskustelussa oli se, että hallituksen ja opposition väliset perinteiset jännitteet ja kiistat hälvivät keväällä hetkellisesti lähes kokonaan. Oppositio osoitti vahvan ja kyseenalaistamattoman tukensa hallituksen toiminnalle poikkeustilanteessa ja valmiuslain käytössä. Markku Jokisipilä Eduskuntatutkimuksen keskukselta arvioi tilannetta jälkikäteen seuraavasti:

”No tässä oli hyvin mielenkiintoinen vaihe silloin sen valmiuslain käyttöönoton jälkeen, että tehtiin eduskunnassa ryhmäpuheenjohtajien kesken tällainen sopimus linnarauhasta, että keskitytään nyt niihin toimenpiteisiin mitä tämä koronan hoito edellyttää, ja pistetään normaali politiikka ikään kuin jäähyllä siksi aikaa. Ja tämä linnarauha purkautui kesällä, ja nyt ollaan sitten pikkuhiljaa palattu ehkä hivenen normaalimpaan tilanteeseen. [...] Vaikka tämä sitten, normaali poliittinen tilanne muissa kysymyksissä on palannut, niin voi katsoa, että tämä tietynlainen linnarauha siellä koronatoimien ytimessä, se edelleen on voimassa ja jatkuu.” (Yle Uutisten erikoislähetys: Koronan läpi)

Samaisessa Ylen erikoislähetyksessä, jossa edellä lainattua Jokisipilää haastateltiin, myös pääministeri Marin kommentoi samaa aihetta todeten, että puoluepolitiikka todella sysättiin keväällä syrjään ja asioita vietiin eteenpäin yhdessä tuumin ja hallitus-oppositio-rajat ylittäen. Marin kertoo haastattelussa pitävänsä tätä yhteistyötä erittäin arvokkaana asiana, sillä tilanne oli keväällä niin poikkeuksellinen (Yle Uutisten erikoislähetys, Koronan läpi).

Tällaista lähes täydellistä yksimielisyyttä näkee poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa erittäin harvoin. Poikkeuksellisuutta lisää se, että yhteistyötä tehtiin saumattomasti vieläpä tilanteessa, jossa hallituksella oli valmiuslain nojalla selkeästi tavallista enemmän valtaa – siitäkin huolimatta oppositiossa olevat puolueet antoivat kyseenalaistamattomasti tukensa hallituksen toimille.

3.2. Poikkeustilanteessa viestintä

Myös hallituksen viestinnän merkitys korostui poikkeustilanteessa. Viestinnän merkitys usein poikkeusolosuhteissa kasvaa; erityisesti jos kansalaisten tulee osata toimia jollain tietyllä, tilanteen

vaatimalla tavalla, on kansalaisten tavoittaminen ja viestinnän ymmärrettävyyden varmistaminen erityisen tärkeää. Poikkeustilanteissa ja kriiseissä selkeällä ja johdonmukaisella viestinnällä myös osoitetaan kansalaisille, että tilannetta hoidetaan. Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu saada oikea-aikaista ja luotettavaa, ymmärrettävästi esitettyä tietoa myös poikkeustilanteissa. (Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2019, 16-17)

Poikkeustilanteen alussa hallituksen toimintaan ja viestintään vaikutti myös tiedon vähäisyys liittyen covid-19-virukseen ja voimakkaasti leviävän taudin luonteeseen. Epätietoisuus ja epävarmuus toivat poikkeustilanteen kontekstiin omanlaisia sävyjä, ja loivat myös poliittisten toimijoiden toimintaympäristöön uudenlaisia haasteita. Poliitikkojen täytyi pyrkiä tekemään oikeasuhtaisia ja oikea-aikaisia toimia viruksen leviämisen hillitsemiseksi, ja myös viestimään niistä selkeästi ja johdonmukaisesti tiedon vähäisyydestä huolimatta. Tilanteen vaatimaa viestintää voisi perustellusti kuvailla kriisiviestinnäksi, jonka tavoiteltaviin tunnusmerkkeihin kuuluu yllättävässä tilanteessa mahdollisimman johdonmukaisesti ja avoimesti viestiminen, silloinkin, kun kaikkea tietoa ei ole vielä tilanteesta saatavilla. Koronapandemiaan liittyvistä viestinnällisistä haasteista kirjoittaa osuvasti johtava asiantuntija Tuukka Hetemäki viestintätoimisto Tekiristä:

”Poikkeustilanteen viestinnässä on samoja piirteitä kuin kriisiviestinnässä. Kohderyhmän, eli meidän kaikkien, tulisi ymmärtää miksi toimenpiteitä tehdään, uskoa niiden välttämättömyyteen, toimivuuteen ja vieläpä muuttaa omaa toimintaamme, kun viesti on sisäistetty. Kattava ja tarkka tilannekuva on onnistuneen kriisiviestinnän kivijalka. Korona onkin ollut poikkeuksellisen hankala pirulainen viestittäväksi, koska kyse on ollut uudesta ja tuntemattomasta uhasta.” (Hetemäki, 2020)

Hallitus pyrki tavoittamaan kansalaisia poikkeustilanteessa ennen kaikkea tiedotustilaisuuksien kautta. Seuraavassa luvussa toteutetaan retorinen analyysi liikkumisrajoitusta koskevan tiedotustilaisuuden viestinnästä.

4. ANALYYSI HALLITUKSEN VIESTINNÄSTÄ

Aineistona tutkielmassa on hallituksen tiedotustilaisuus liikkumisrajoitusta koskevasta asetuksesta. Tiedotustilaisuus pidettiin Helsingissä 25.3.2020, ja siihen osallistuivat asiaankuuluvat ministerit istuvasta hallituksesta; pääministeri Sanna Marin, sisäministeri Maria Ohisalo, perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru, oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, puolustusministeri Antti

Kaikkonen sekä liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka. Aineisto on saatavilla verkossa, ja se on noin tunnin mittainen videoaineisto (A-studio: Hallituksen tiedotustilaisuus).

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan tiedotustilaisuutta tutkimuskysymyksen valossa; miten hallitus viestinnän keinoilla perusteli liikkumisrajoituksen välttämättömyyttä ja millä keinoilla hyväksyntä rajoitukselle pyrittiin saavuttamaan. Analyysiluku jakautuu tarkastelemaan tiedotustilaisuudessa esitettyjä argumentteja erilaisten retoristen keinojen kategorioissa. Viimeisessä luvussa tarkastellaan erikseen erityisesti asetuksen legitimointiin tähdänneitä retorisia valintoja.

4.1. Argumentoinnin esisopimukset

Hallituksen viestintä Uudenmaan maakunnan liikkumisrajoitusta koskevassa tiedotustilaisuudessa lähtee siitä olettamuksesta, että jokaisen kuulijan mielestä kansalaisten hengestä ja terveydestä huolehtiminen on valtiiovallan tärkein ja ensisijainen tehtävä. Aiheeseen viitataan useita kertoja juuri noilla sanoilla – ”henki ja terveys” – ja monessa kohdassa on sanomattakin selvää, että kaikki muu argumentaatio perustuu tämän teeman ensisijaisuudelle.

Oletettua esisopimusta, kansalaisten hengen ja terveyden ensisijaisuutta, pyritään hallituksen viestinnässä vahvistamaan retorisella keinolla, joka Perelmanin ajattelun mukaan liittyy arvohierarkioiden käyttöön – siihen, että jokin arvo asetetaan ensisijaiseksi ja korkeammaksi suhteessa muihin mahdollisiin tavoitteisiin (Perelman 1996, 36-37). Hallituksen viestinnästä voidaan selkeästi tunnistaa tällainen arvohierarkia; ihmisten henki ja terveys menevät kaiken edelle, ja niiden suojeleminen on tässä tilanteessa tärkeämpää, kuin esimerkiksi kansalaisten vapaan liikkumisoikeuden suojeleminen. Tämä tulee hyvin selkeästi esiin esimerkiksi oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin aloittaessa ensimmäisen tiedotustilaisuudessa pitämänsä puheenvuoron seuraavalla, napakalla lauseella:

"Liikkumisvapaus on keskeinen perustuslaissa turvattu oikeus, mutta oikeus elämään on se keskeisin oikeus."

Näin ihmisten perusoikeudet laitetaan yksiselitteiseen arvojärjestykseen. Myös perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru antaa tästä oletetusti kaikkien jakamasta arvohierarkiasta osuvan esimerkin ensimmäisessä omassa puheenvuorossaan:

"Epidemian hidastaminen liikkumisen alueellisella rajoittamisella pelastaa ihmishenkiä Suomessa, koska silloin epidemian huippua voidaan entisestään tasata ja

sitä kautta varmistaa tehohoitokapasiteetin kysyntä, jolloin se jaksottuu pidemmälle ajalle. Jos näin ei tehtäisi, pelkona olisi, että kaikille tehohoidosta hyötyville potilaille ei voitaisi taata hoitoa heidän tarvitsemallaan tavalla, ja sitä kautta heidän terveytensä ja henkensä voisi vaarantua.”

Kiurun voi tulkita oletettavan kyseisessä puheenvuorossaan, että ihmishenkien pelastaminen on kaikkien yhdessä jakama tavoite, esisopimus, jonka perustalle muuta argumentaatiota voi lähteä rakentamaan. Retorisena keinona Kiuru käyttää esimerkissään myös hyvin voimakasta peräkkäisyysidettä eli syy-seuraussuhdetta: liikkumisen rajoittaminen tuottaa positiivisen seurauksen, että ihmishenkiä pelastuu. Toisaalta jos näin ei tehdä ja liikkumista ei rajoiteta, se puolestaan aiheuttaa negatiivisen seurauksen – henki ja terveys voivat vaarantua.

Perelmanin mukaan peräkkäisyysiteet ovat kuitenkin melko haastava argumentoinnin tapa; jostakin asiasta juontuvia seurauksia voi olla hankala täysin arvioida, joskus ne voivat olla jopa päinvastaisia kuin ensin saatettiin olettaa (Perelman 1996, 97). Samaa voidaan pohtia Kiurun esittämistä kausaalisuhteista; kuinka hyvät mahdollisuudet todellisuudessa on etukäteen arvioida, minkälaisia vaikutuksia liikkumisrajoituksella tulee olemaan ihmishenkien säästämiseen? Todennäköisesti rajoitus hidastaa kyllä osaltaan epidemian leviämistä, mutta kuinka perusteltua on väittää, että juuri tämä rajoitus pelastaa ihmishenkiä?

Joka tapauksessa hallituksen viestinnän kaikista selkein esisopimus, jota useat ministerit omissa puheenvuoroissaan eri tavoin toistavat, on arvohierarkiaan perustuva elämän suojelemisen ensisijaisuus. Esisopimuksen tehokkuus perustuu siihen, miten vaikeaa se on haastaa; kuinka relevanttia olisi esittää vasta-argumentti, ettei ihmishenkien suojeleminen ole tärkeää? Voidaan todeta, että kyseessä olevan esisopimuksen vahvistaminen antaa vahvan pohjan hallituksen viestinnälle; vaikka joku olisi eri mieltä keinoista, joilla tavoitteeseen tulisi pyrkiä, voidaan olettaa kaikkien kansalaisten jakavan tämä hengen ja terveyden suojelemisen tavoite. Tätä asiaa ei kierrellä ja kaarrella, vaan sanotaan suoraan:

”Meidän täytyy kaikissa olosuhteissa varmistaa, että ihmisten terveyttä ja henkeä voidaan suojella.” (Krista Kiuru)

4.2. Vakuutettava yleisö

Perelman jakaa argumentoinnin kohteena olevan yleisön universaaliyleisöön ja erityisyleisöihin (Perelman 1996, 21). Tiedotustilaisuudessa, joka välitetään kansalaisille median välityksellä,

hallituksen viestinnän yleisö on tietyllä tavalla hahmottamaton – kukaan ei voi tietää, kenet kaikki viestintä saavuttaa. Näin ollen yleisön voitaisiin ajatella olevan universaaliyleisö; kaikki ne, jotka viestintä saavuttaa, ja jotka kykenevät viestin ymmärtämään. Toisaalta voisi argumentoida myös erityisyleisön tai -yleisöjen olemassaolon puolesta; ajoittain hallitus suuntaa viestinsä jollekin kohdennetulle ryhmälle. Näitäkään kuulijoita hallitus ei suoranaisesti tunne, eikä tiedä kenelle tarkalleen ottaen puhuu, mutta kuitenkin rajaa viestinsä kohderyhmää; näin esimerkiksi silloin, kun puhutellaan ennen kaikkea Uudenmaan asukkaita, tai vaikkapa vielä tarkemmin niitä Uudenmaan asukkaita, jotka ovat lähteneet tilannetta pakoon mökeilleen jonnekin muualle Suomeen:

”Ja vielä tähän mökkikysymykseen, että nyt kun ihmiset, osa on lähtenyt mökeillensä - niin tämän valossa ja mitä hallitus on esittänyt, niin kehottaisin ihmisiä nyt palaamaan koteihinsa mökeiltänsä, mökkipaikkakunnilta. Me haluamme varmistaa, että tehohoitopaikat riittävät koko Suomessa niitä tarvitseville, eli kehottaisin ihmisiä nyt palaamaan koteihinsa mökeiltänsä.” (Sanna Marin)

Näin ollen samassa viestintätilanteessa yleisö välillä on laajemmin kaikki Suomessa tällä hetkellä olevat ihmiset, ja välillä esimerkiksi jollakin tietyllä alueella tai jossakin erityisessä tilanteessa olevat kuulijat. Kyseisessä tiedotustilaisuudessa pyrittiin tietysti tavoittamaan ennen kaikkea niitä ihmisiä, joiden elämään Uudenmaan maakunnan eristäminen muusta Suomesta henkilökohtaisesti vaikuttaa.

Lisää esimerkkejä yleisön puhuttelusta löytyy tiedotustilaisuudesta useita. Aivan ensimmäisenä pääministeri Sanna Marin avaa tiedotustilaisuuden hyvin yleisluontoisella puhuttelulla:

”Arvoisat median edustajat ja kansalaiset [...]”

Puhuttelun tunnetta tulee myös esimerkiksi perinteisistä me-muodossa esitetyistä ilmauksista, kuten ministeri Maria Ohisalon puheenvuorossa:

”Jokainen meistä pystyy omilla toimillaan suojelemaan riskiryhmiä tartunnalta [...]”

Ohisalo myös päättää ensimmäisen puheenvuoronsa suorastaan henkeä nostattavasti ja jälleen puhutellen yleisöä:

”Me ihan varmasti selviämme tästä yhdessä, kun pidämme myös huolta toinen toisistamme.”

Mieleen tulee lähes talvisodan henkeä lähentelevä, hyvin voimakkaasti kansaa yhdistämään pyrkivä retoriikka. Vaikeassa paikassa ei pyritä vetoamaan puoluepoliittisiin seikkoihin, omiin äänestäjiin, tai aiheuttamaan minkäänlaista jaottelua, vaan puhutaan yhdessä selviämisestä, vieläpä me-muodossa. Samankaltaista retoriikkaa on voinut huomata useissa eri yhteyksissä laajemminkin

koronapandemian aikana. Aivan kuten Kyösti Kallio puhui itsenäisyyspäivänä 1939 talvisodan syntyneen huolimatta vallinneesta ”kansalaisten yhteisyyden hengestä” (Yle, Elävä arkisto), samanlaisia kaikuja voidaan kuulla niin hallituksen kuin muidenkin toimijoiden viestinnässä pandemia-aikana.

Tiedotustilaisuudessa myös ministeri Henriksson viittaa tällaiseen yhteisöllisyyteen ja pyrkii vakuuttamaan vielä ne loputkin yleisöstä, joilla kenties on vielä jotain haasteita rajoitusten tai vallitsevan tilanteen suhteen:

” [...] on tietenkin ymmärrettävää, että joidenkin osalta tämä voi vaikuttaa hankalalta asialta, mutta silloin voimme myös kaikki ajatella näin, että tässä me olemme kaikki nyt mukana sen takia, että haluamme suojella ihmiselämiä.”

Eli toisin sanoen – kansaa ei pyritä yhdistämään yhtään sen pienemmillä panoksilla, kuin että jos et lähde näihin toimiin yhdessä mukaan, toimit ihmishenkiä vaarantavalla tavalla. Myös Kyösti Kallio otti huomioon erilaiset ihmiset talvisodan syttymisen hetkellä, sanoen: *”Näyttää siltä, kuin tuo mahtava suurvalta haluaisi riistää meiltä tunnustamansa itsenäisyyden ja sen mukana kaiken, mikä meille on pyhää ja kallista. Mutta onneksi Suomen kansan kaikki kerrokset ymmärtävät, mistä on kysymys.”* (Yle, Elävä arkisto). Samalla tavalla Kallio tuo vahvan latauksen kuulijalle: kuuluitpa sitten mihin tahansa kansan kerrokseen, sinun oletetaan ymmärtävän tilanteen vakavuus ja toimivan koko kansan etua ajavalla tavalla. Ministereiden puheista voi tunnistaa samankaltaisen, hyvin voimakkaasti tietynlaiseen toimintaan yleisöään kehottavan retoriikan.

4.3. Toisto terveysviranomaisten lausunnoista

Koko tiedotustilaisuuden läpileikkaavana ja hyvin selvästi esiin nousevana argumentoinnin keinona hallitus käyttää voimakasta auktoriteettiin vetoamista. Esiin nousee ennen kaikkea asiantuntijoiden lausuntoihin viittaaminen ja ulkopuoliseen auktoriteettiin vetoaminen – kovinkaan selvää hallituksen omaan auktoriteettiin vetoamista ei puolestaan esiinny. Argumentoinnissa on selkeästi havaittavissa niitä retorisia keinoja, joita erityisesti Jokinen auktoriteettiin vetoamisen osalta osoittaa - oman näkemyksen vahvistamista asiantuntijan lausunnolla sekä oletus siitä, että jollain puhujakategoriolla, tässä tapauksessa asiantuntijoilla, on pääsy sellaiseen tietoon mihin kaikilla ei ole pääsyä (kts. Jokinen 1999, 138-139 & Perelman 1996, 107-109). Erityisen voimakkaasti auktoriteettiin vetoaminen korostuu tiedotustilaisuuden loppupuolella, kun ministerit vastaavat median edustajien esittämiin kysymyksiin.

Perusteluissa korostuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) rooli, sekä sosiaali- ja terveysministeriö, joiden molempien asiantuntija-arvioihin hallitus painokkaasti osoittaa pohjanneen päätöksensä. Näihin arvioihin ja niiden tuomaan tietämykseen viitataan koko tiedotustilaisuuden aikana useita kertoja, jolloin auktoriteettiin vetoaminen yhdistyy toiseen perinteiseen retoriseen keinoon, toistoon.

Pääministeri Marin antaa oivallisen esimerkin auktoriteettiin vetoamisesta tiedotustilaisuuden loppupuolella. Marin vastaa toimittajan kysymykseen siitä, minkä vuoksi liikkumisrajoitus koskee koko Uudenmaan maakuntaa, seuraavasti:

”Ja tähän haluaisin vielä lisätä, ministeri Kiuru aivan oikein tässä edellä kuvasi, ja haluan lisätä vielä sen, että hallitus kävi erittäin perusteellisen, huolellisen keskustelun tästä rajauksesta, olemme kuulleet meidän terveydenhuoltomme viranomaisia, sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijoita, ja hallitus on aivan vakuuttunut siitä, että tämä rajaus nimenomaan koko Uudenmaan alueelle on välttämätön. Eli kyse ei ole vain siitä, että pääkaupunkiseudulla tätä tautia esiintyisi, vaan tautia esiintyy, esiintyvyys on isoa koko Uudenmaan alueella, eli voimme ajatella näin ja tiedämme, meille terveysviranomaiset ovat näin kertoneet, enkä itse kyllä tässä heidän asiantuntemustansa kyseenalaista, että tämä rajaus pitää nimenomaisesti tehdä koko Uudenmaan alueelle. Tästä käytiin tarkka keskustelu ja erittäin huolellisesti kaikki nämä perusteet hallituksen kanssa on käyty nyt useita kertoja läpi.”

Suorasta lainauksesta alleviivatut kohdat osoittavat selkeästi, miten voimakkaasta asiantuntijoiden näkemykseen viittaamisesta ja myös kyseenalaistamattomasta luottamuksesta hallituksen argumentoinnissa on kysymys. Vielä oleellisempaa auktoriteettiin vetoamisessa on huomio, jonka tiedotustilaisuuden argumentointia tarkastellessa voi tehdä: terveysviranomaisten auktoriteettiin viitataan ja tukeudutaan käytännössä lähes jokaisen ministerin toimesta ja osan kohdalla useita kertoja, mutta puheenvuoroissa ei anneta kuitenkaan tarkempaa tietoa näistä asiantuntijoiden varsinaisista sanomisista: konkreettisia tietoja tai faktoja ei kerrota. Ainoastaan yhden kerran ministeri Henriksson toteaa eräässä sivulauseessaan, että ”...*THL on arvioinut, että kolmen viikon jälkeen tämä tartuntakäyrä lähtee täältä Uudeltamaalta laskemaan [...]*”, mikä on ainoa selkeä referaatti siitä, minkälaisia tietoja asiantuntijat ovat hallitukselle esittäneet.

Pelkkä auktoriteettiasema siis riittää perusteluksi. Tämä tulee jälleen hyvin esille pääministeri Marinin vastauksessa, kun median edustaja esittää kysymyksen siitä, kuinka paljon THL:n tuore arvio epidemian tilanteesta vaikutti hallituksen päätökseen liikkumisrajoituksesta:

”[...] me totta kai käymme tätä tilannetta päivittäin läpi suomen terveysviranomaisten kanssa, THL:n kanssa, sosiaali- ja terveysministeriö päivittäin käy vuoropuhelua, ja me

seuraamme tilannetta jatkuvasti. Ja on myös ymmärrettävä se, että kun kyse on viruksesta, kun kyse on taudista, josta me emme vielä tiedä kaikkea, niin tämä tieto jatkuvasti myös päivittyy. Ja sen päivittyvän tiedon varassa ja valossa myös hallitus tekee päätöksiä. Eli me seuraamme päivittäin erittäin tarkkaan tilanteen kehittymistä ja tämän pohjalta teemme tarvittaessa lisätoimia ja lisäpäätöksiä niin kuin nyt olemme useaan otteeseen tehneet. Ja tässä, totta kai, meidän terveysviranomaisemme ovat aivan keskeisessä roolissa. Tietenkin on myös selvää se, että lopulta päätöksentekovastuu ja kokonaistilannearvion vastuu on hallituksella ja poliittisilla päätöksentekijöillä, hallituksella ja eduskunnalla, me kannamme vastuun näistä päätöksistä mutta asiantuntijoihin tietenkin luotamme, suomen terveysviranomaiset ovat alansa huippuja koko maailmassa, ja heidän asiantuntemukseensa vahvasti nojaamme näitä päätöksiä tehdessämme.”

Marin antaa näin ollen moneen otteeseen omissa puheenvuoroissaan kuvan asiantuntijoihin nojaamisesta ja heihin luottamisesta - jopa kyseenalaistamattomasta luottamisesta. Kansalainen voi vain jäädä toivomaan, että terveysviranomaiset ovat tämän luottamuksen arvioisia. Mielenkiintoista on, että edes median edustajan suoraan kysyessä niistä terveysperusteista, joiden pohjalta tämä päätös on tehty, mitään lukuja, laskelmia, todennäköisyyksiä tai minkäänlaista viranomaisten tarjoamaa faktuaalista tietoa ei kerrota. Ministeri Kiuru vastaa toimittajan kysymykseen vain toistaen ne yksinkertaiset seikat, että virus kulkee ihmisten mukana, ja muuta keinoa leviämisen estämiseen Uudeltamaalta muualle suomeen ei ole, ja että tällä rajoituksella halutaan suojella terveydenhuollon kantokykyä. Puhe kääntyy siis nopeasti kysytyistä terveysperusteista siihen, miksi rajoitus tulee saattaa voimaan – ei siis tarjota syitä, vaan esitellään ei-toivottuja seurauksia. Hallituksen edustajat eivät pysty kattavasti sanoittamaan tai tuomaan kansalaisille esille niitä lähes mystisen roolin saavia terveysviranomaisten lausuntoja, joiden pohjalta päätöksiä on tehty.

Huomio siitä, ettei päätösten taustalla vaikuttavia faktoja kerrota kuulijoille, antaa aiheutta pohtia, mikä syy hallituksella on olla avaamatta näitä terveysviranomaisten antamia tietoja, joihin ministerit kuitenkin toistuvasti kertovat pohjaavansa päätöksensä. Viestintätoimisto Tekirin kriisiviestinnän asiantuntija Tuukka Hetemäki on kiinnittänyt blogitekstissään huomiota samoihin asioihin - hän toteaa valtionhallinnon koronaviestintää analysoidessaan: ”*Viestinnässä on keskitytty etupäässä ajankohtaiseen epidemiatilanteeseen ja siihen liittyviin ohjeistuksiin ja rajoitustoimiin. Päätösten perusteluita ja odotettua vaikuttavuutta avataan niukalti. [..]. Pahimmillaan tiedon ja tilannekuvan pimittäminen johtaa siihen, että luottamus päätöksentekijöihin ja heidän ohjeisiinsa rapautuu täysin.*” Lisäksi Hetemäki toteaa avoimuuden olevan ainoa kestävä perustelu julkisen vallan käytölle. Toisaalta kriisiviestinnän asiantuntijaltakin heruu hallitukselle myös ymmärrystä, kun Hetemäki jatkaa kirjoituksessaan: ”*Kevään shokkivaiheeseen vielä jotenkin sopi, että toimintaohjeita tippui tiedotustilaisuuksissa kuin käskyjä hallintoalamaisille. Suomessakin rajoitustoimien hyväksyttävyyys*

oli laaja ja niitä kritisoitiin lähinnä siitä, että toimet eivät olleet riittävän tiukkoja.” (Hetemäki, 2020).

Hetemäki kuvaa mielestäni hyvin osuvasti hallituksen viestintää; se ei todella ollut niin avointa ja faktisten perusteluiden kannalta vedenpitävää kuin demokraattisessa Suomessa voisi toivoa – mutta tässä kertakaikkisen poikkeuksellisessa tilanteessa se kuitenkin ”meni läpi”. Kansalaiset ehkä kaipasivatkin epävarmassa ja uudessa tilanteessa järeää toimintaa ja voimakasta johtamista, vaikka sitten silläkin uhalla, ettei kaikkia päätöksiä kyetty täysin aukottomasti perustelemaan.

4.4. Vaihtoehtottomuuden ja välttämättömyyden osoittaminen

Tiedotustilaisuudessa toistuvana argumentaation ytimenä tai jonkinlaisena pääargumenttina hallituksella on, että liikkumisrajoitus tarvitaan, jotta viruksen leviäminen hidastuisi ja terveydenhuollon kantokyky ja tehohoitokapasiteetti riittäisivät koko maassa. Pääministeri Marin tuo esille tämän kantavana teemana olevan argumentin heti tiedotustilaisuuden avauspuheenvuorossaan;

”Terveydenhuollon kantokyvyn ja sitä kautta ihmisten hengen ja terveyden turvaamiseksi valtioneuvosto on siis tänään antanut käyttöönottoasetuksen valmiuslain 118 pykälän osalta. Henkilöiden liikkumista rajoitetaan Uudenmaan maakunnan alueelta ja alueelle siten, että Uudenmaan maakuntaan tulo ja sieltä poistuminen kielletään.”

Liikkumista rajoitetaan siis siitä yhteisesti hyväksytystä lähtökohdasta, että ihmisten henkeä ja terveyttä tulee suojella – ja tämän varmistamiseksi täytyy suojella terveydenhuollon toimintakykyä. Tästä hyvin usein toistuvasta argumentista on mielenkiintoista tutkia, minkälaisia vaikuttamisen ja argumentaation keinoja noihin yksinkertaisiin lauseisiin sisältyy. Tarkastellaan esimerkkinä ministeri Kiurun loppuyhteenvetoa ensimmäisen puheenvuoronsa osalta, johon tiivistyy paljon ydinasioita hallituksen retoriikasta:

”Toistan vielä viestini: on siis välttämätöntä, että kaikki keinot viruksen valtakunnallisen leviämisen estämiseksi ja hidastamiseksi otetaan käyttöön, jotta tehohoidon kapasiteetti riittäisi, hoitoon ottamista ei jouduttaisi rajaamaan, ja tartunnan saaneiden ja muiden tehohoitoa tarvitsevien henki ja terveys eivät vaarantuisi.”

Perelmanin, Jokisen ja Kakkuri-Knuuttilan esittelemien argumentoinnin tekniikoiden valossa argumentoinnista on löydettävissä hyvin selkeitä piirteitä useista retorisisista keinoista. Puhe perustuu rakenteeltaan peräkkäisyysiteeseen, sidoksen luomiseen väitteen ja seurauksen välille (Perelman

1996, 93-96). Väite siis on, että mikäli liikkumista ei rajoiteta, sen seurauksena ihmisten henki ja terveys voivat vaarantua. Tyyliiltään argumenttiin sisältyy tosiasiapuheen piirteitä, erityisesti välttämättömyyden suhteen. Useat eri ministerit eri puheenvuoroissaan yksiselitteisesti toteavat, että ”tämä on nyt aivan välttämätöntä”, hieman eri sanamuodoilla, mutta hyvin yksioikoiseen ja tosiasiamaiseen tyyliin. Tosiasiapuheen tyyli retorisenä keinona ei kuitenkaan tarkoita, että esitetyt asiat perustuisivat välttämässä kiistämättömiin faktoihin – kuten Perelman toteaa, voi näennäinen faktapuhe perustua myös arvoihin tai esimerkiksi suotavuuteen (Perelman 1996, 30-31). Tilanteesta tekee ennen kaikkea mutkikkaan se, ettei esitetyn syy-seuraussuhteen toteutumisen varmuutta tai todenmukaisuutta ole käytännössä mahdollista aukottomasti perustella. Liikkumisen vaikutukset epidemian leviämiseen ovat väistämättä arvioita, laskelmia ja todennäköisyyksiä, eivät faktoja – vaikka mahdollisesti arviot saattavatkin olla lähellä totuutta. Joka tapauksessa esitetyllä tosiasiapuheen tyyllillä luodaan vaikutelmaa vaihtoehdottomuudesta; kaikki muut keinot ovat käytetty, enää ei ole muita vaihtoehtoja kuin rajoittaa liikkumista:

”Päivitetyt mallinnukset osoittavat, että epidemia aiheuttaa myös Suomessa ennennäkemättömän kuormituksen maamme terveydenhuollolle, erityisesti raskaalle tehohoidolle.

Jo tehdyt rajoitustoimet purevat, ja ne vähentävät, totta kai, räsistä. On kuitenkin todettava, että lisätoimia tarvitaan. Nimittäin arviot koronaviruksen leviämisestä sekä tehohoidon tarpeesta ovat tarkentuneet edelleen valtioneuvoston rajoitustoimien jälkeen. Tällä hetkellä epidemia on uudella maalla kehittynyt nopeammin ja selvästi on täällä muuta maata pidemmällä. Tiedetään, että osa tartunnan saaneista on vähäoireisia tai oireettomia, josta syystä he levittävät tietenkin tietämättään virusta ympäristöönsä. Tässä tilanteessa on aivan välttämätöntä rajoittaa virustartunnan leviämistä ihmisten välisissä kontakteissa Uudeltamaalta alueille, missä virusta on vielä vähemmän.”
(Krista Kiuru)

Liikkumisrajoituksen välttämättömyys siis esitetään tiedotustilaisuudessa vahvasti kiistämättömänä tosiasiana, joka on vallitsevan tilanteen hillintään ainoa käytettävissä oleva ratkaisu. Perusteena viitataan ”päivitettyihin mallinuksiin” ja ”tarkentuneisiin arvioihin”, joita ei kuitenkaan edelleenkään avata sen enempää. Puheesta välittyy kuitenkin vaikutelma, että päätösten taustalla on luotettavaa tietoa viruksen toiminnasta ja sen leviämisen vaikutuksista. Vaikutelma tietopohjasta on siis onnistuttu luomaan, vaikka sitä ei kuulijoille sen enempää avatakaan.

Retorisista keinoista myös toiston merkitys korostuu tämänkin argumentin kohdalla selkeästi. Toiston määrä tuo kuuntelijalle vaikutelman juuri siitä, että tämä välttämättömyys ja terveydenhuollon kantokyvyn suojeleminen ovat ne pääasiat, joiden halutaan jäävän kaikkien mieleen. Rajansa kuitenkin toistollakin; ajoittain argumentointi päättyy toistamaan itseään niin paljon, että toiston tehon

voi nähdä kääntyvän jo itseään vastaan. Esimerkiksi tästä nostan välttämättömyyden argumentointia oikeusministeri Henrikssonilta:

”Uudenmaan ja muun suomen välinen liikkumisrajoitus, se on valmiuslain 118 pykälän tarkoittamalla tavalla välttämätön sen varmistamiseksi, että epidemian voimistumista muualla suomessa voidaan hidastaa riittävästi. Se on myös niin, että rajoituksen keskeinen tavoite on siis hidastaa epidemian leviämistä, ja rajoituksen tavoitteen, sen tarkoituksen kannalta, niin Uudeltamaalta muualle suomeen suuntautuvan tarpeettoman henkilöiden liikkumisen rajoittaminen on välttämätön. Uudenmaan ja muun suomen välinen liikkumisrajoitus, se on siis valmiuslain 118 pykälän tarkoittamalla tavalla välttämätön juuri sen varmistamiseksi, että epidemian voimistumista muualla suomessa voidaan hidastaa riittävästi.”

Lainauksessa tulee esille tämä yksinkertainen, sama argumentti: liikkumista rajoitetaan, jotta epidemian leviäminen hidastuisi. Yksinkertainen asia sanotaan peräkkäin kolmella eri tavalla, toistaen todennäköisesti tarkoituksella useaan otteeseen sanaa ”välttämätön”, sillä juuri välttämättömyyttä tässä tilanteessa hallituksen täytyy pyrkiä kaikin keinoin todistamaan.

Argumentaatiossa ilmenevien peräkkäisyysiteen, tosiasiapuheen ja toiston keinojen lisäksi välttämättömyyden argumentointi liittyy myös laatuun ja määrään siinä mielessä, miten Perelman ne tuotannossaan ymmärtää (Perelman 1996, 37-38). Laatuun argumentaatio kohdistuu nimenomaan siinä, miten poikkeuksellisenä ja erityisenä tilanne kuvataan; Uudenmaan maakunta on epidemiassa eri vaiheessa kuin muut maakunnat, ja siksi *juuri nyt* ja *juuri Uudenmaan maakunnan* eristäminen on välttämätöntä. Uudenmaan erityistä tilannetta siis korostetaan laadullisesti erilaisena kuin muiden maakuntien tilannetta. Yksi harvoista hallituksen esittämistä selkeistä ja numeerisestikin esitetyistä faktoista olikin se, että epidemia on levinnyt voimakkaimmin Uudellamaalla:

”Epidemia on siis Uudellamaalla selvästi muuta maata pidemmällä alueellisesti arvioituna. Kun me katsomme sairaalassa olevien koronapotilaiden määrää, niin voidaan sanoa, että näistä potilaista tosiasiasa 75 prosenttia on Uudellamaalla ja vastaavasti tehohoidossa 82 prosenttia HUS:issa.” (Krista Kiuru)

Määrään liittyvään retoriikkaan argumentaatio puolestaan linkittyy siinä, miten Uudenmaan eristämällä halutaan hallituksen mukaan ennen kaikkea suojella muita maakuntia ja koko Suomen terveydenhuollon kantokykyä, eli hyvin suurta ja laajaa yleisöä. Tällä tavoin argumentaatio saa vahvasti piirteitä myös määrään liittyvistä retorisisista ulottuvuuksista. Tästä esimerkkinä jälleen ministeri Kiurun kommentti:

”[...] muun maan kantokyky on nyt sen varassa, että tämä epidemia ei lähde liikkumaan ja leviämään kaikkiin muihin maakuntiin yhtä nopealla vauhdilla, kuin se on tehnyt täällä Uudellamaalla. Ja näistä syistä johtuen, olemme tilanteessa, jossa Uudenmaan epidemia ei voi levitä hallitsemattomasti muualle Suomeen.”

Koko Suomen etua korostavasta argumentoinnista voi toisaalta koko tilanteen huomioon ottaen löytää hienoisen paradoksin; muut maakunnat kenties hyötyvät liikkumisrajoituksesta, mutta yhtä aikaa se kuitenkin tarkoittaa ennakemätöntä vapaan liikkumisen estämistä erityisesti Uudenmaan maakunnan asukkaille. Eristyksiin jääviä kansalaisia argumentit koko Suomen edusta eivät välttämättä vakuuta yhtä hyvin, kuin niitä kansalaisia, jotka seuraavat hallituksen toimintaa ja päätöksiä jostakin muualta kuin Uudeltamaalta käsin. Toisaalta hallituksen argumentointi kuitenkin vetoaa kaiken kaikkiaan myös yhteiseen hyvään ja siihen, että uhrauksiakin täytyy tehdä sen vuoksi, että kaikista tärkeimmistä asioista, kaikkien kansalaisten hengestä ja terveydestä, voidaan pitää huolta. Ympyrä sulkeutuu - ministeri Henrikssonin avaussanojen mukaan: *"Liikkumisvapaus on keskeinen perustuslaissa turvattu oikeus, mutta oikeus elämään on se keskeisin oikeus"*. Poikkeustilanteessa jokaisen suomalaisen ”oikeus elämään” asetetaan ensisijaiseksi, muut perusoikeudet toissijaisiksi asioiksi.

Oikeusministeri Henrikssonin osoittamalle tärkeysjärjestykselle on perusteensa. Ihmisoikeusliiton ylläpitämällä internetsivustolla todetaan samansuuntaisesti:

”Poikkeustilanteessa joistain perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista voidaan joutua tinkimään. YK:n kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus sallivat oikeuksien rajoittamisen yleisen hätätilan aikana. Sopimuksissa on kuitenkin lueteltu oikeuksia, joita ei edes poikkeustilanteessa tule rajoittaa. Näitä ovat *oikeus elämään*, julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto, orjuuden kielto sekä ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus.”
(Ihmisoikeusliitto)

Näin ollen myös ihmisoikeuksia edistävän ja valvovan järjestön mukaan tärkeysjärjestys on sama: joitakin perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia saatetaan joutua poikkeustilanteessa rajoittamaan, mutta oikeutta elämään ei missään tilanteessa. Henrikssonin retoriikka todistaa tilanteen vakavuutta; kansalaisten perusoikeutta vapaaseen liikkumiseen täytyy rajoittaa, jotta jokaisen oikeus henkeen ja terveyteen - oikeus elämään - voidaan turvata.

4.5. Legitimoinnin retoriikka

Tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta on retoristen keinojen erittelyn lisäksi oleellista pohtia, millä tavalla edellä analysoitu hallituksen argumentaatio asettuu tutkielman teoreettiseen viitekehykseen, legitimoinnin tematiikkaan.

4.5.1. Van Leeuwen; auktoriteetin ja arvojen avulla legitimointi

Theo Van Leeuwenin mukaan legitimointistrategioita ovat autorisointi (perinteeseen, tapaan, lakiin tai auktoriteettiin nojaaminen), moraalinen arviointi (vetoaminen arvoihin), rationalisointi (järkeen ja yhteiskunnalliseen hyötyyn vetoaminen), sekä tarinallistaminen (narratiivien käyttö) (Van Leeuwen, Reyesin 2011, s. 785 mukaan). Hallituksen viestinnästä esille nousseiden retoristen keinojen ja Van Leeuwenin legitimointistrategioiden voidaan edellisissä luvuissa tehdyn argumentaatioanalyysin valossa tulkita olevan monelta osin yhteneviä.

Hallituksen viestinnässä tulee esille piirteitä autorisoinnista, erityisesti voimakkaasta auktoriteettiin nojaamisesta. Toisaalta minkäänlaiseen perinteeseen tai lakiin ei kuitenkaan voimakkaasti nojata, sillä kyseisessä tilanteessa hallitus perustelee päätöksiään enemmän poikkeuksellisuuteen vetoavilla argumenteilla, kuin perinteillä tai sen kaltaisilla argumenteilla, että ”koska näin on aina tehty”. Tällä tavalla voidaan ajatella autorisointiin liittyvän legitimointistrategian ilmenevän viestinnässä osittain voimakkaastikin, mutta ei kuitenkaan sen kaikilta osin.

Analyysin valossa moraalinen arviointi ja arvoihin vetoaminen puolestaan korostuvat edellistä enemmän. Arvoihin, erityisesti voimakkaaseen ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseen vetoavaan arvopuheeseen, viitataan jatkuvasti. Vaikka arvoihin vetoaminen on puhtaasti myös retorinen keino ja silläkin voidaan eri tilanteissa tavoitella erilaisia päämääriä, voidaan tässä kontekstissa todeta sen pyrkivän voimakkaasti nimenomaan saavuttamaan päätökselle hyväksyntä. Tämä voidaan päätellä jo liikkumisrajoitukseen liittyvästä valmiuslain muotoilusta: ”Kansalaisten liikkumista voidaan rajoittaa [...], jos se on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi” (Valmiuslaki, pykälä 118). Tämän ehdon täyttymiseksi hallitus selvästi viestinnässään keskittyy perustelevaan ja hakemaan argumentoinnin keinoin hyväksyntää nimenomaan sille, että leviävä koronavirusepidemia on riittävän vakava vaara ihmisten hengelle ja terveydelle.

Van Leeuwenin legitimointistrategioista rationalisointi ja tarinallistaminen jäävät autorisointia ja moraalista arviointia pienempiin rooleihin. Rationalisointia, yhteiskunnalliseen hyötyyn vetoavaa argumentointia, voidaan toisaalta löytää niistä argumenteista, jossa vedotaan koko Suomen terveydenhuoltokapasiteetin suojelemiseen rajoitusten avulla. Tarinallistamista puolestaan on vaikea löytää – hallitus tässä mielessä tarkasteltuna pitäytyy viestinnässään hyvin asialinjalla. Viestinnän tyyli on enemmin hyvin vakavaa, eikä muistuta miltään osin tarinankerrontaa.

4.5.2. Reyes; tulevaisuuskuvien ja tunteiden avulla legitimointi

Edellä tehdyt huomiot käyvät paikoitellen yhteen myös Antonio Reyesin esittelemien legitimointistrategioiden kanssa. Hänen mukaansa hyväksyntää pyritään saavuttamaan ennen kaikkea tunteiden, tulevaisuuskuvien luomisen tai rationalisoinnin kautta legitimoinnilla, sekä osoittamalla joko asiantuntijuutta ja/tai epäitsekkyyttä (Reyes, 2011, 785-787). Van Leeuwen kanssa yhteneväisiä strategioita ovat siis ennen kaikkea rationalisointiin perustuvat legitimoinnin keinot. Rationaaliseen perusteluun liittyvä argumentointi ei kuitenkaan tämän tutkielman valossa erityisesti korostunut. Näin ollen Reyesin lisäämät tunteiden, tulevaisuuskuvien, asiantuntijuuden ja epäitsekkyuden osoittamisen kategoriat tuovat vielä omalta osaltaan syvyyttä ja monipuolisuutta legitimointipyrkimysten tarkasteluun – hallituksen viestinnän voi monelta osin huomata perustuvan myös näihin Reyesin lisäämiin kategorioihin.

Reyesin mukaan legitimaation keinona voidaan käyttää tunteisiin vetoamista. Kategoriana tällainen tunteiden avulla legitimointi on melko yleinen tapa hahmottaa argumentaatiota, sillä toki monien retoristen keinojen tai legitimaatiostrategioiden voidaan ajatella vaikuttavan kuulijaan nimenomaan tunteiden kautta. Tiedotustilaisuuden kontekstissa voidaan kuitenkin arvioida, että ehkä perustavanlaatuisin tunne, mihin hallitus pyrkii viestinnällään vetoamaan, on kansalaisten turvallisuudentunteen kohottaminen. Turvallisuus on ihmisen perustarpeista ensimmäinen (lukija voi halutessaan tutustua Maslow'n tarvehierarkiaan), ja perinteisesti valtiovallan tehtävä on ollut turvata kansalaisten turvallisuus sitä vastaan, että yksilöt luovuttavat valtiolle oikeuden päättää heidän asioistaan. Koronapandemia ajoi valtiot tietyllä tavalla takaisin tähän perinteisimpään tehtäväänsä; kansalaisten turvallisuuden takaamiseen, hengen ja terveyden suojelemiseen. Myös valtiovallan viestinnästä voidaan huomata tällaista tunteisiin vetoavaa retoriikkaa; juuri valtiovalta on se, joka voi nyt asettaa ihmisten turvallisuutta takaavia rajoituksia, ja näin ollen varmistaa terveydenhuollon saatavuus kaikille sitä tarvitseville. Tällaisen ihmisten perustavanlaatuisiin tarpeisiin ja tunteisiin liittyvän retoriikan voi nähdä olevan tehokas keino tuottaa legitimizeettiä vallankäytölle.

Reyesin esittelemistä legitimaatiokeinoista myös asiantuntijuuden osoittaminen nousee voimakkaasti esille. Retoriikka palautuu ikään kuin koko olemassaolon alkujuurilleen, sen osoittamiseen, että valta, tieto ja asiantuntijuus ovat kiinteästi yhteenkuuluvia teemoja – vallankäyttöä perustellaan retoriikan avulla nimenomaan asiantuntijuudella ja tiedolla. Tästä kertoo vahva auktoriteetti vetoaminen, jota aiemmissa analyysiluvuissa laajasti tuotiin esille, ja jonka avulla myös Van Leeuwen osoittaa legitimaatiota saavutettavan.

Epäitsekkyuden kautta argumentointia ei noussut esiin aiemmissa analyysiluvuissa, mutta tätäkin piirrettä hallituksen viestinnässä on havaittavissa. Samaan aiheeseen liittyy myös Arja Jokisen esille nostama, puhujaan liittyvä retorinen keino, nimittäin *omista intresseistä etäännyttäminen* (Jokinen teoksessa Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 345-346). Tämä piirre ei ilmene kovinkaan suoraan hallituksen verbaalisessa viestinnässä, mutta on huomattavissa metatasolla liikkumisrajoituksessa itsessään siinä mielessä, että hallituksen jäsenet itsekin työskentelevät ja oletettavasti asuvat Uudellamaalla, jolloin liikkumisrajoitus koskee myös konkreettisesti päätöksentekijöitä itseään. Näin ollen Uudenmaan eristämisen ei voida ajatella liittyvän millään tavalla päätöksentekijöiden omiin intresseihin. Viestinnässä myös korostetaan useaan otteeseen sitä, että rajoituksella on tarkoitus suojella ennen kaikkea muuta Suomea ja muita maakuntia – näissäkin argumenteissa voidaan havaita olevan viitteitä epäitsekkyuden tai omista intresseistä etäännyttäminen teemoihin. Legitimaation saavuttamiseen pyritään siis näin ollen korostamalla koko Suomen hyötyvän liikkumisrajoituksesta.

Reyesin esittelemät legitimaatiostrategiat osoittautuvat tämän tutkielman kontekstissa erittäin osuviksi, sillä myös tulevaisuuskuvien luominen ja niiden käyttäminen legitimaation perusteena ilmenee hallituksen viestinnässä hyvin selvästi. Teema liittyy tietyllä tavalla myös Perelmanin peräkkäisyysiteisiin; vallitsevasta tilanteesta löydetään syyt esittää seurauksia, joita tulevaisuudessa tapahtuu; syy-seuraussuhteiden kautta siis luodaan tulevaisuuskuvia. Tässä tapauksessa kuulijoiden mieliin luodut tulevaisuuskuvat täyttyvät uhkakuvista siitä, mitä voisi tapahtua, mikäli ihmisten liikkumista ei rajoitettaisi ja epidemia leviäisi hallitsemattomasti. Näiden ei-toivottujen tulevaisuuskuvien luomisen kautta hallitus pyrkii legitimoimaan päätöksensä liittyen niihin toimenpiteisiin, joilla pyritään estämään kyseisten uhkakuvien toteutuminen. Tämän legitimoinnin keinon voidaan todeta olevan erityisen taidokasta ja vaikuttavaa retoriikkaa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Hallituksen retoriikka liikkumisrajoituksen puolesta näyttäytyy analyysin perusteella hyvin monitasoisena, paikoitellen hyvinkin taidokkaana erilaisten argumentaation keinojen yhdistelmänä. Toisaalta analyysi tuo esille myös perusteluihin jääviä aukkoja.

Analyysi osoittaa, että hallitus pyrkii viestinnällään vetoamaan kansalaisissa monenlaisiin erilaisiin asioihin; niin tunteisiin, järkeen, yhteiseen hyvään kuin ihmisyyden tärkeimpiin arvoihin - kansalaisten hengen ja terveyden suojeluun. Hallitus pyrkii viestinnässään myös osoittamaan olevansa tilanteen tasalla, saavansa koko ajan päivittyvät tiedot haltuunsa, ja tekevänsä päätöksiään tuon luotettavan ja ajantasaisen tiedon pohjalta.

Tärkeimmät hallituksen viestinnässään käyttämät legitimoinnin keinot kulkevat käsi kädessä retoristen keinojen kanssa; erityisesti auktoriteettiin ja arvoihin vetoaminen tulevat ilmi sekä retoristen keinojen että legitimoinnin keinojen tarkastelussa. Retorisista keinoista korostuivat myös tosiasiapuheen tyyli ja keskeisimpien tavoitteiden, kuten terveydenhuollon kantokyvyn suojelemisen tarpeen, jatkuva toistaminen. Ylipäätään argumentointi keskittyi analyysin perusteella enemmän hallituksen toiminnan tavoitteisiin ja esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksiin, kuin siihen, minkälaiset syyt ja perusteet tarkalleen ottaen ovat taustalla vaikuttaneet juuri näiden toimenpiteiden tekemiseen.

Puhtaasti legitimaation tavoitteeseen pyrittiin ennen kaikkea turvallisuudentunteen kasvattamisella osoittaen, että hallituksen esittämällä toimenpiteillä säästytään niiltä ei-toivotuilta tulevaisuuskuvilta, joilta ilman liikkumisrajoitusta ei voitaisi välttyä. Nämä moninaiset hallituksen toimintaa perustelevat argumentit tuottavat analyysin perusteella melko tehokkaasti legitimizeettiä päätökselle.

Analyysin perusteella voidaan toisaalta esittää kysymys, oliko hallituksella kyseisessä poikkeustilanteessa kenties liiankin helppo perustella tekemiään päätöksiä? Hallitus ei retorisesti taidokkaasta viestinnästään huolimatta kovinkaan paljon tuonut esille niitä terveysperusteita, tai puhtaita faktoja siitä, minkälaiden terveysviranomaisilta saatujen tietojen varassa päätös Uudenmaan eristämisestä lopulta tehtiin. Onko Suomen kaltaisessa demokratiassa riittävä avoimuuden taso, että kansalaisille kerrotaan päätösten perustuvan asiantuntijoiden näkemyksiin, mutta kyseisiä näkemyksiä ei edes suoraan kysyttäessä avata sen enempää? Kyseessä oli kuitenkin ihmisten perusoikeuksia selkeästi rajoittava liikkumisen estäminen. Poikkeustilanteen huomioon ottaen saattoi olla, että rajoitus oli tosiasiasa tarpeellinen, mutta oliko se kuitenkin tarpeeksi hyvin ja avoimesti perusteltu? Tämän analyysin valossa vastaus kysymykseen on, että ei ollut. Huolimatta laajalla skaalalla käytetyistä retorisisista keinoista ja monella tavalla vetoavistakin argumenteista, niiltä kuitenkin jäi puuttumaan sellainen vedenpitävä pohja, joiden todenperäisyyden ja oikeasuhtaisuuden kansalainen olisi voinut itse todeta. Tilanteesta tehdyt mallinnukset, ennustukset, arviot ja muiden maiden esimerkit haluttiin ehkä näyttää tällaisena vakaana ja vahvana pohjana tehdyille päätöksille – mutta ilman niiden tarkempaa avaamista, eivät ne sellaisina kuitenkaan toimineet.

Kyseisessä poikkeustilanteessa mikään taho ei lähtenyt, ainakaan näkyvästi, tyhjentävämpiä perusteluja hallitukselta kuitenkaan vaatimaan. Tutkielman perusteella voidaan tulkita, että heikonlaisiin perusteluihin tyydyttiin kenties useammastakin syystä: virukseen liittyvän tiedon vähäisyyden, poliittisten toimijoiden keskinäisen ”linnarauhan”, sekä ehkä myös vetoavan poliittisen retoriikan vuoksi: poikkeuksellisen vakavan tilannekuvan luominen kenties antoi kuin antoikin perusteita myös poikkeuksellisiin toimiin.

Analyysin tekeminen hallituksen retoriikasta on silmiä avaavaa, ja tuo esille myös jatkotutkimuksen tarpeen - erityisesti mikäli vastaavanlaisia poikkeustilanteita jatkossa tulee; miten valtaa käytetään ja vallankäyttöä perustellaan silloin, kun valtaapitävillä on esimerkiksi valmiuslain nojalla hyvin laajat ja esteettömät mahdollisuudet vaikuttaa kansalaisten elämään ja oikeuksiin? Tämänkaltaisten retoristen analyysien tekeminen jatkossakin on nähdäkseni avoimen demokratian säilymisen kannalta erittäin oleellista. Myös Michel Foucault on todennut, että retoriikan arvioimisessa ja ymmärtämisessä on kyse siitä, kuinka kriittisesti kykenemme tarkastelemaan meitä ympäröivää vallan verkkoa – ja että on tarpeellista esittää niitä kysymyksiä, millaisia muotoja vallankäyttö saa ja miten sillä ohjataan toimintaamme (Puro 2005, 151). Näitä ajattomia kysymyksiä on tarpeellista tarkastella ja tutkia myös jatkossa.

LÄHTEET

Primääriaineisto

A-studio: Hallituksen tiedotustilaisuus (2020). Esitetty 25.3.2020 klo 21.00 (kesto 2h 21min.). Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-50484680> Huomio: varsinainen tiedotustilaisuus alkaa kohdasta 1:01:00.

Sekundääriaineisto

Internet -lähteet

Helsingin Sanomat (2020). ”Tässä ovat kaikki hallituksen poikkeukselliset toimet koronaviruksen hillitsemiseksi, vaikuttavat lähes jokaisen kansalaisen arkeen – tiedotustilaisuus katsottavissa kokonaisuudessaan.” 16.3.2020. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006441020.html> Luettu 11.12.2020

Hetemäki, Tuukka (2020). ”Suomen koronaviestinnästä puuttuu avoimuus ja johdonmukaisuus” *Tekir: Ajankohtaista* (blogi). Tekir Oy, 14.10.2020. Saatavissa: <https://tekir.fi/suomen-koronaviestinnasta-puuttuu-avoimuus/> Luettu 10.1.2021

Ihmisoikeusliitto: Poikkeustilanne. Saatavissa: <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/menetelmat-ja-materiaalit/harjoitukset/testiharjoitus/> Luettu 14.1.2021

Tieteen termipankki: Retoriikka. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:retoriikka> Luettu 19.10.2020

Valtioneuvoston kanslia (2019). Valtionhallinnon tehostetun viestinnän ohje: viestintä normaalioloissa ja häiriötilanteissa. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja, 2019:23, s. 16-17. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161972/VNK_2019_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 14.1.2021

Valmiuslaki 29.12.2011/1552, 17 luku: Väestönsuojelu ja evakuointi. Pykälä 118: Liikkumis- ja oleskelurajoituksen väestön suojaamiseksi. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valmiuslaki#a1552-2011>

Yle, Elävä arkisto: Kyösti Kallion itsenäisyyspäivän puhe 1939. Julkaistu 3.12.2010. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/12/03/kyosti-kallion-itsenaisyyspaivan-puhe-1939>

Yle Uutisten erikoislähetys: Koronan läpi. Esitetty 17.12.2020 klo 19.00 (kesto 1h 30min.). YLE TV1. Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-50692252>

Markku Jokisipilän haastattelu kohdasta 1:13:45 eteenpäin.
Sanna Marinin haastattelu kohdasta 1:16:10 eteenpäin.

Artikkelit

Keskinen, R.: *Retoriikka ja kaunoluku: katsaus suomalaisen puhetaidon oppihistoriaan*. Julkaisussa Vierikko, E., & Tolonen, A. (toim.) *Retoriikan polulla: retoriikkaa antiikista EU-aikaan*. Turun yliopisto. Taiteiden tutkimuksen laitos, 1999, s.17-32.

Reyes, A.: *Strategies of legitimization in political discourse: From words to actions*. *Discourse & society*, 17.11.2011. Vol.22 (6), s.781-807 Saatavissa: <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1177/0957926511419927>

Opinnäytteet

Lähteenmäki, I. (2018). *Legitimoinnin tutkimus presidentti Trumpin päätöksestä jäädä Afganistaniin*. Tampereen Yliopisto, johtamiskorkeakoulu. Pro Gradu- tutkielma.

Peltonen, A. (2012). *Legitimaatio- ja illegitimaatiostrategiat ympäristö- ja turvallisuusriskien viestinnässä – Diskurssianalyysi ydinvoiman riskiviestinnästä*. Aalto-yliopisto, viestinnän laitos. Pro Gradu-tutkielma.

Stenbäck, H. (2014). *''Uuden normaalin kynnyksellä'' – Diskurssianalyttinen tutkimus legitimaatiosta johtajien viestinnässä*. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro Gradu – tutkielma.

Kirjallisuus

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere.

Kakkuri-Knuuttila, M-L. (1998). *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Gaudeamus, Tallinna.

Palonen, K. & Summa, H. (1996). *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere.

Perelman, C. (1996). *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino, Tampere 2007. Suomentanut Leevi Lehto.

Puro, J-P. (2006). *Retoriikan historia*. Helsinki.

LIITTEET

TIEDOTUSTILAISUUDEN LITTEROINTI

Liitteenä litterointi hallituksen tiedotustilaisuudesta kaikilta niiltä osin, joissa puhuttava aihe liittyy olennaisella tavalla käsiteltävään teemaan. Litteroinnista löytyvät näin ollen myös kaikki ne puheenvuorot, joihin tutkielmassa on viitattu. Joitakin osia tiedotustilaisuudesta on jätetty tarkoituksella litteroimatta; mm. puheenvuoroja, jotka liittyvät ainoastaan Uudenmaan eristämisen käytännön toteuttamiseen, joita en kokenut merkityksellisiksi argumentaatioanalyysin kontekstissa.

Litterointi alkaa tiedotustilaisuuden kohdasta 1:01:00

Pääministeri Sanna Marin:

Arvoisat median edustajat ja kansalaiset, valtioneuvosto on tänään antanut kaksi käyttöönottoasetusta, ensimmäinen koskee liikkumisrajoitusta Uudenmaan ja muun suomen välillä, ja toinen kokonaisuus koskee tätä työvelvoitetta, jonka olemme jo aiemmin antaneet ja nyt täydentäneet ja tämän annamme eduskunnalle uudestaan.

Tällä hetkellä meidän arviomme on se, että ainoa toimiva keino hidastaa epidemian etenemistä, on vähentää ihmisten välisiä kontakteja rajoittamistoimenpiteiden kautta, ja tässä kohtaa välttämättömäksi on tullut myös liikkumista koskevien rajoitusten käyttöönotto.

Terveystieteiden tutkimusten ja sitä kautta ihmisten hengen ja terveyden turvaamiseksi valtioneuvosto on siis tänään antanut käyttöönottoasetuksen valmiuslain 118 pykälän osalta. Henkilöiden liikkumista rajoitetaan Uudenmaan maakunnan alueelta ja alueelle siten, että Uudenmaan maakuntaan tulo ja sieltä poistuminen kielletään.

Perusteena rajaukselle toimii se, että tällä hetkellä epidemia on uudella maalla selvästi muuta maata pidemmällä alueellisesti arvioituna, ja perhe- ja peruspalveluministeri Kiuru kertoo pian tästä kokonaisuudesta ja sen välttämättömyydestä enemmän. Henriksson avaa tätä kokonaisuutta perusoikeuksien näkökulmasta; tämä ei ole kevyt rajoitus, tämä on ihmisten perusoikeuksiin menevä rajoitus, se on kuitenkin välttämätön, ja ministeri Henriksson avaa tämän kokonaisuuden.

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru:

Iltaa minun puolestani. Uuden koronaviruksen aiheuttama pandemia on levinnyt kaikkialle maailmaan ja sitä kautta myös suomeen. Kyseessä on osalle väestöä erittäin vakava tauti, joka erityisesti ikääntyneillä, yli 70- vuotiailla sekä riskiryhmiin kuuluvilla, muodostaa merkittävän kuolemanriskin. Toisin kuin pandemian alussa ajateltiin, kyllä koronainfektio on myös osalla nuorempia ikäluokkia erittäin vakava, uusimman tiedon mukaan. Levitessään pandemia on ajanut maiden terveydenhuollon ja erityisesti sairaanhoidon ääri rajoille. Sairaalahoitoon otetuista potilaista huomattava osa, jopa kolmannes on otettu muutaman päivän kuluttua tehohoitoon. Päivitetty mallinnukset osoittavat, että epidemia aiheuttaa myös Suomessa ennennäkemättömän kuormituksen maamme terveydenhuollolle, erityisesti raskaalle tehohoidolle.

Jo tehdyt rajoitustoimet purevat, ja ne vähentävät, tottakai, räsitystä. On kuitenkin todettava, että lisätoimia tarvitaan. Nimittäin arviot koronaviruksen leviämisestä sekä tehohoidon tarpeesta ovat tarkentuneet edelleen valtioneuvoston rajoitustoimien jälkeen. Tällä hetkellä epidemia on uudella

maalla kehittynyt nopeammin ja selvästi on täällä muuta maata pidemmällä. Tiedetään, että osa tartunnan saaneista on vähäoireisia tai oireettomia, josta syystä he levittävät tietenkin tietämättään virusta ympäristöönsä. Tässä tilanteessa on aivan välttämätöntä rajoittaa virustartunnan leviämistä ihmisten välisissä kontakteissa Uudeltamaalta alueille, missä virusta on vielä vähemmän. Vaikka rajoitustoimet ovat jo tähän mennessä hidastaneet tartuntojen leviämistä, silti ne eivät pysty viime kädessä riittävästi hidastamaan viruksen leviämistä väestössä, kun otetaan huomioon se, kuinka pitkällä uudella maalla ollaan jo tässä epidemiassa. Riski tartunnan merkittävälle leviämiselle muualle suomeen Uudeltamaalta tapahtuvan, ei välttämättömän matkustamisen kautta on suuri. Epidemian hidastaminen liikkumisen alueellisella rajoittamisella pelastaa ihmishenkiä suomessa, koska silloin epidemian huippua voidaan entisestään tasata ja sitä kautta varmistaa tehohoitokapasiteetin kysyntä, jolloin se jaksottuu pidemmälle ajalle. Jos näin ei tehtäisi, pelkona olisi, että kaikille tehohoidosta hyötyville potilaille ei voitaisi taata hoitoa heidän tarvitsemallaan tavalla, ja sitä kautta heidän terveytensä ja henkensä voisi vaarantua. Siten on muistettava, että paljon voidaan tehdä jo sairaaloiden kiireettömiä leikkauksia lykkäämällä, ja sitä kautta kapasiteettia parantaa. Mutta meidän on huolehdittava akuutista hoidosta niille, jotka tarvitsevat muunlaista hoitoa. Ja päätös tehohoitoon ottamisesta perustuu tietenkin aina yksilölliseen arvioon. Siksi maassamme on oltava kaikissa olosuhteissa riittävä määrä tehohoidon paikkoja.

Toistan vielä viestini; on siis välttämätöntä, että kaikki keinot viruksen valtakunnallisen leviämisen estämiseksi ja hidastamiseksi otetaan käyttöön, jotta tehohoidon kapasiteetti riittäisi, hoitoon ottamista ei jouduttaisi rajaamaan, ja tartunnan saaneiden ja muiden tehohoitoa tarvitsevien henki ja terveys eivät vaarantuisi.

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson:

"Liikkumisvapaus on keskeinen perustuslaissa turvattu oikeus, mutta oikeus elämään on se keskeisin oikeus". Valmiuslain liikkumis- ja oleskelurajoitusten käyttöönotolle pandemiatilanteessa on osoitettavissa erittäin painavat tavoitteet turvata terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyky ja sitä kautta torjua ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia uhkatekijöitä. Julkiselle vallalle on asetettu velvollisuus turvata jokaisen oikeus elämään, turvata jokaiselle riittävät terveyspalvelut, myös pandemian aikana, sekä edistää väestön terveyttä. Hallitus on todennut, että sen perusteella, mitä THL on esittänyt, on välttämätöntä tässä vaiheessa rajoittaa ihmisten liikkumisoikeutta Uudellamaalla. Eli niin kuin ministeri Kiuru nosti esille, on kyse siitä, että me haluamme välttyä siltä, että koko kansa sairastuu yhtä aikaa, koska silloin meidän kapasiteetti ei riitä. Uudenmaan ja muun suomen välinen liikkumisrajoitus, se on valmiuslain 118 pykälän tarkoittamalla tavalla välttämätön sen varmistamiseksi, että epidemian voimistumista muualla suomessa voidaan hidastaa riittävästi. Se on myös niin, että rajoituksen keskeinen tavoite on siis hidastaa epidemian leviämistä, ja rajoituksen tavoitteen, sen tarkoituksen kannalta, niin uudelta maalta muualle suomeen suuntautuvan tarpeettoman henkilöiden liikkumisen rajoittaminen on välttämätön. Uudenmaan ja muun suomen välinen liikkumisrajoitus, se on siis valmiuslain 118 pykälän tarkoittamalla tavalla välttämätön juuri sen varmistamiseksi, että epidemian voimistumista muualla suomessa voidaan hidastaa riittävästi. Ja liikkumisrajoituksen voidaan arvioida varmistavan tehohoidon saatavuutta ja sitä kautta alentavan kuolemantapauksia sekä covid-19-tartunnan saaneiden, että muiden tehohoitoa tarvitsevien osalta. Liikkumisen rajoituksista Uudenmaan ja muun suomen välillä on siis merkittävää hyötyä, koska epidemia voi tällä toimenpiteellä merkittävästi hidastua, yhteisvaikutuksin näiden muiden rajoittamistoimenpiteiden kanssa. Tässä haluan myös alleviivata sitä, että tämä asia nyt tietenkin menee perustuslakivaliokunnalle ja koko eduskunnan arvioitavaksi. Niin kuin pääministeri sanoi, tarkoitus on, että tämä olisi kolme viikkoa voimassa, 19.4. olisi se päätöpäivä, ja on tietenkin ymmärrettävää, että joidenkin osalta tämä voi vaikuttaa hankalalta asialta, mutta silloin voimme myös

kaikki ajatella näin, että tässä me olemme kaikki nyt mukana sen takia, että haluamme suojella ihmiselämiä.

Sisäministeri Maria Ohisalo:

Kiitos pääministeri ja iltaa myös minun puolestani. Hallitus on siis todella esittämässä näitä lisätoimia, joilla koronavirusepidemian leviämistä nyt hidastetaan entisestään. Toimia on lisätty terveystieteiden asiantuntija-arvion pohjalta, ja sen perusteella, mikä on katsottu aivan välttämättömäksi, kuten oikeusministeri erittäin painokkaasti totesi. Hallitus nyt esittää tämän valmiuslain 118 pykälän mukaisten liikkumisrajoitusten käyttöönottoa ja on todella päättänyt näiden Uudenmaan maakunnan ja muiden maakuntien välisen liikenteen rajoituksista. Kyseessä siis kolme viikkoa tästä eteenpäin, kun eduskunnasta nämä asetuksen läpi toivottavasti menevät.

Kyse on siis järkevästä toimenpiteestä, johon ei tietenkään ole hallitus lähtenyt kevyin perustein. Kuten aiemmin mainittu, kyse on ihmisten perusoikeudesta liikkua vapaasti tässä maassa, erittäin tärkeästä oikeudesta. Hallitus on kuitenkin nyt katsonut terveystieteiden esitysten pohjalta, että liikkumisrajoitukset ovat tässä kohtaa välttämättömiä, jotta saamme hidastettua tämän epidemian leviämistä. Uudenmaan maakunnan asukkaiden on pysyttävä maakunnan alueella, muiden maakunnan asukkaat eivät voi tulla uudelle maalle. Rajoitusten määrä on astua voimaan heti, kun eduskunta nämä todella käsittelee, ja rajoituksesta voidaan poiketa vain erikseen mainituista välttämättömyydestä syistä, jotka pääministeri edellä luetteli. Rajoitus koskee Uuttamaata, koska kuten ministeri kiuru totesi, tämänhetkisistä todennetuista tartunnoista valtaosa on täällä Uudellamaalla. Rajoittamalla liikkumista haluamme varmistaa sen, että sairaala- ja tehohoito riittäisi kaikille sitä tarvitseville koko maassa. Uudenmaan sisällä ihmisten liikkumista ei valmiuslain nojalla rajoiteta, mutta nyt on hyvin tärkeää, että ihmiset todella pysyvät kotona. Jos liikkeelle on aivan pakko lähteä, on vältettävä lähikontakteja kaikessa toiminnassa. Ja tämä koskee erityisesti Uuttamaata, jossa näitä tartuntoja on erittäin paljon jo nyt.

Liikkumisrajoitusten noudattamisesta, toimivaltainen viranomaisena tässä on poliisi. Eli poliisi valvoo rajoitusten noudattamista ja tarvittaessa rikkomuksiin. Lähtökohta on kuitenkin edelleen se, että ihmiset ymmärtävät noudattaa annettuja liikkumisrajoituksia vapaaehtoisesti. Myös oireettomat henkilöt voivat olla viruksen kantajia, ja jokainen meistä pystyy omilla toimillaan suojelemaan riskiryhmiä tartunnalta ja ehkäisemään terveydenhuollon ylikuormittumista. Poliisin voimavarat tarvitaan ensisijaisesti kiireellisten henkeä ja terveyttä uhkaavien tilanteiden hoitamiseen. Myös sen vuoksi ihmisten tulee noudattaa annettuja rajoituksia omatoimisesti. On muistettava, että kaiken tämän keskellä terveystieteillä ja poliisilla on edelleen omat päivittäiset tehtävänsä, joita ei pidä vaarantaa. Poliisi voi tarvittaessa pyytää virka-apua puolustusvoimilta, rajavartiolaitokselta sekä muilta toimivaltaisilta viranomaisilta. Käytännössä valvontaa tullaan hoitamaan ensisijaisesti poliisin resurssein ja poliisin johtamana.

Vaikka rajoitukset eivät astu voimaan vielä tänään, siirtyminen nyt esimerkiksi mökille, olisi taudin leviämisen kannalta erittäin haitallista. Tämä voisi levittää koronavirusta hallitsemattomasti muualle suomeen, ja viedä tehon nyt esitetyistä rajoituksista. Siksi on välttämätöntä, painotan, välttämätöntä, että jokainen pysyy kotona ja välttää lähikontakteja. Haluan myös kiittää kaikkia, jotka jo ohjeita erittäin hyvin noudattaa. Samalla kun pidämme fyysistä etäisyyttä, tarvitsemme tottakai, henkistä läheisyyttä. Pidämme puhelimitse yhteyttä iäkkäämpiin sukulaisiin, ystäviin ja tuttaviiin. Naapuriapu ja kuntien kotipalvelut auttavat meitä selviämään tästä tilanteesta yhdessä, ja jaksamaan poikkeusolojen yli. Me ihan varmasti selviämme tästä yhdessä, kun pidämme myös huolta toinen toisistamme.

Puolustusministeri Antti Kaikkonen:

On tärkeää, että koronaviruksen torjuntaan osallistuu koko yhteiskunta. Viranomaisten suhteen torjuntatyö on ensisijaisesti muiden viranomaisten tehtävää, mutta myös puolustusvoimat auttaa tässä, jos tarvetta on. Puolustusvoimat ovat valmiina kantamaan kortensa kekoon tämän vakavan haasteen edessä.

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka:

Hyvää iltaa. Liikenne- ja viestintäministeriö on tässä tukemassa muita viranomaisia rajoitusten toteuttamiseksi. Liikkumista rajoitetaan, mutta liikenne ei pysähdy aivan kokonaan. Haluan korostaa, että ennen kaikkea tavaraliikenne, rahtiliikenne, jakeluliikenne jatkuu mahdollisimman pitkälti ennallaan. Sen sijaan bussiliikenne ja junaliikenne ovat jo nyt melko lailla hiljentyneet ja tulevat oletettavasti hiljentymään entisestään, mutta aivan välttämätön työmatkaliikenne pitää pystyä myös joukkoliikennevälineillä suorittamaan. Tämän välttämättömyyden tarkistamisessa on tietenkin poliisilla toimivaltuudet sekä yksityisautoilla että joukkoliikenteessä. Näin ollen on aivan välttämätöntä, että jokainen noudattaa niitä rajoituksia oma-aloitteisesti, kuten täällä jo sanottiin. Mitä tulee muihin liikkumismuotoihin, niin ilmailussa on tarkoitus jatkaa samoja rajoitteita, kun tähänkin asti.

Toimittajien kysymykset

Reuters, Anne Kauranen:

Miten hallitus näkee, minkälainen on Uudenmaan sairaanhoitopiirin tilanne tällä hetkellä, ja kuinka nopeasti kapasiteetin rajat ovat tulossa vastaan?

Krista Kiuru:

Kiitoksia kysymyksestä. Kun otetaan huomioon, että Uudenmaan väkiluku on 1,7 miljoonaa, ja sitä kautta se on 31% suomen väkiluvusta niin tietysti kapasiteettia tällä alueella on, ja tällä hetkellä Uudenmaan osalta meillä ei ole vielä sellaista huolta, joka vaatisi erityistä painotusta, mutta haluan sanoa, että on muistettava että Uudenmaan osalta kapasiteettia helpottaa myös se, että tosiasiallisesti Uudellamaalla on ihmiset nuorempia ja palveluiden tarve on tosiasiallisesti muuhun maahan suhteutettuna vähäisempää. Siltä osin tämän toimen tarkoituksena, jossa lähtökohtaisesti Uudeltamaalta tulevaa liikkuvuutta rajoitetaan muihin maakuntiin, sen tehtävänä on suojella myös muiden maakuntien kapasiteettia, nimenomaan sen takia, että epidemia ei näissä muissa maakunnissa etenisi samalla vauhdilla, kun se etenee nyt pääkaupunkiseudulla.

Laura Manninen, Iltasanomat:

Minkä takia on päätetty eristää koko Uusimaa, vaikka tilanne ei ole koko maakunnassa yhtä vaikea kuin pääkaupunkiseudulla?

Krista Kiuru:

Kiitos kysymyksestä. Epidemia on siis Uudellamaalla selvästi muuta maata pidemmällä alueellisesti arvioituna. Kun me katsomme sairaalassa olevien koronapotilaiden määrää, niin voidaan sanoa, että näistä potilaista tosiasiallisesti 75 % on uudella maalla ja vastaavasti tehohoidossa 82% hussissa. No tämä selittää alueiden välisiä eroja Uudenmaan ja muiden maakuntien välillä. Uudenmaan sisällä taas on huomattava, että erityisesti meillä on korkeampaa ilmaantuvuutta koronaviruksessa nimenomaan Helsingin, Espoon, Kauniaisten, Vantaan, Sipoon, Insoon, Raaseporin, Siuntion ja Lohjan alueella.

Ja epidemia on levinnyt näillä alueilla, ja on todennäköisesti jo laajalle levinnyt myöskin näiden kuntien ulkopuolella. Tapauksia siis on piilevinä suuressa osassa myös Uudenmaan muitakin alueen kuntia. Ja vaikka muissa maakunnissa laajaa alueellista leviämistä ei voida vielä todeta, on sanottava, että eräissä suuremmissa kaupunkeissa meillä on enenevässä määrin näitä tapauksia. Mutta kuitenkin nämä yksittäisissä kunnissa olevat tapaukset on selitettävissä mm. yksittäisten perheiden tai seurueiden matkustamisperustaisilla altistumisilla, ja nää korkeat vertailuluvut saattavat tosiasiasa aiheutua kuntien pienestä asukasluvusta ja tältä osin perusteet puoltavat nimenomaan sitten sitä, että keskustellaan Uudenmaan alueen rajoitustoimista, koko Uuttamaata koskevana, sillä näitä lääketieteellisiä perusteita toimiin yksittäisten Uudenmaan kuntien osalta ei ole.

Sanna Marin:

Ja tähän haluaisin vielä lisätä, ministeri Kiuru aivan oikein tässä edellä kuvasi, ja haluan lisätä vielä sen, että hallitus kävi erittäin perusteellisen, huolellisen keskustelun tästä rajauksesta, olemme kuulleet meidän terveydenhuoltomme viranomaisia, sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijoita, ja hallitus on aivan vakuuttunut siitä, että tämä rajaus nimenomaan koko Uudenmaan alueelle on välttämätön. Eli kyse ei ole vain siitä, että pääkaupunkiseudulla tätä tautia esiintyisi, vaan tautia esiintyy, esiintyvyys on isoa koko Uudenmaan alueella, eli voimme ajatella näin ja tiedämme, meille terveysviranomaiset ovat näin kertoneet, enkä itse kyllä tässä heidän asiantuntemustansa kyseenalaista, että tämä rajaus pitää nimenomaisesti tehdä koko Uudenmaan alueelle. Tästä käytiin tarkka keskustelu ja erittäin huolellisesti kaikki nämä perusteet hallituksen kanssa on käyty nyt useita kertoja läpi.

Hannu Tikkala, Yle:

Kuinka paljon THL:n tuore arvio tilanteen kehittymisestä vaikutti päätökseen? Mitä tulee tehdä, jos on lähtenyt mökille?

Sanna Marin:

Jos minä aloitan ja ministeri Kiuru jatkaa, me tottakai käymme tätä tilannetta päivittäin läpi suomen terveysviranomaisten kanssa, THL:n kanssa, sosiaali- ja terveysministeriö päivittäin käy vuoropuhelua, ja me seuraamme tilannetta jatkuvasti. Ja on myös ymmärrettävä se, että kun kyse on viruksesta, kun kyse on taudista, josta me emme vielä tiedä kaikkea, niin tämä tieto jatkuvasti myös päivittyy. Ja sen päivittyvän tiedon varassa ja valossa myös hallitus tekee päätöksiä. Eli me seuraamme päivittäin erittäin tarkkaan tilanteen kehittymistä ja tämän pohjalta teemme tarvittaessa lisätoimia ja lisäpäätöksiä niin kuin nyt olemme useaan otteeseen tehneet. Ja tässä tottakai meidän terveysviranomaisemme ovat aivan keskeisessä roolissa. Tietenkin on myös selvää se, että lopulta päätöksentekovastuu ja kokonaistilannearvion vastuu on hallituksella ja poliittisilla päätöksentekijöillä, hallituksella ja eduskunnalla, me kannamme vastuun näistä päätöksistä mutta asiantuntijoihin tietenkin luotamme, suomen terveysviranomaiset ovat alansa huippuja koko maailmassa, ja heidän asiantuntemukseensa vahvasti nojaamme näitä päätöksiä tehdessämme. Ministeri Kiuru, ole hyvä.

Krista Kiuru:

Joo kiitos, omasta puolestani on hyvä ensinnäkin todeta, että se mikä ei ole muuttunut, on tietenkin sosiaali- ja terveydenhuollon kantokyvyn suojeleminen. Meidän täytyy kaikissa olosuhteissa varmistaa, että ihmisten terveyttä ja henkeä voidaan suojella. Toisaalta sekään ei ole muuttunut, että me pidämme kaikissa olosuhteissa huolta, että tehohoidon kapasiteetti voisi vaikeanakin aikana riittää. Jotta näin todella olisi, me joudumme jatkuvasti päivittämään havaintojamme kentältä, mutta myöskin suhteuttamaan nämä tiedot, jotka kotimaassa saamme epidemian edetessä, siihen, millä tavalla maailmalla tätä epidemiaa vastaan taistellaan päivittäin. Lisätieto vaatii tietenkin myös sitä,

että me pystymme jatkuvasti uudelleen arvioimaan kaikkea tietämäämme ja toimimaan tuon tiedon pohjalta. Viikonlopun aikana viranomaisten arvio varmistui siihen, että Uudeltamaalta liikkumisen rajoittaminen muuhun maahan edellä esittelemilläni perusteilla on välttämätöntä ja oikeasuhteista. Se uusi tieto, joka viikonloppuna on tullut, perustuu myös siihen, että kun on käyty alueellisesti läpi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden toimesta nimenomaan tän tehohoidon tarpeellisuutta koronaviruksen hoidon suhteessa on selkeytynyt se, että tällaisessa koronavirustapauksessa tosiasiallisesti hoito saattaa vaatia 14-21 päivää. Tehohoito vaatii ääriolosuhteita, sen vaikeimpia muotoja, jolloin on aivan selvää, että kun nämä suhteutetaan todellisuuteen, ja myöskin epidemiaan suhteessa siihen määrään, joka meillä tällä hetkellä on tehohoidossa potilaita, on varmistettavissa, että erityisesti maakuntien kantokyky tehohoidon osalta on kaikissa olosuhteissa varmistettava. Etäisyydet näissä maakunnissa ovat usein pitkiä, Helsingin ja Uudenmaan ja Pirkanmaan seutua lukuun ottamatta, ja tältä osin se tuo omat haasteensa tähän hoitoon. Toisaalta liikkuminen on erittäin vaikeata sellaisella potilaalla, joka on jo vakavasti sairas, se on suorastaan riskialtista. Tältä osin nopea eteneminen epidemiassa täältä Uudeltamaalta kohti maakuntia vaarantaisi erityisesti näissä maakunnissa iäkkäimmän väestön mahdollisuutta päästä hoitoon. Ja jotta me voimme varmistaa, että tehohoitopaikat jatkossakin riittävät, nämä uudet arviot on otettava vakavasti, ja meidän täytyy liikkua näiden uusien arvioiden ja kaiken maailmalta saatavan tiedon myötä jokaisessa tilanteessa, ja tässä nyt 24/7 tätä työtä tehdään, jotta ihmiset olisivat turvassa.

Sanna Marin:

Ja vielä tähän mökkikysymykseen, että nyt kun ihmiset, osa on lähtenyt mökeillensä niin, tämän valossa ja mitä hallitus on esittänyt, niin kehottaisin ihmisiä nyt palaamaan koteihinsa. Mökeiltänsä, mökkipaikkakunnilta, me haluamme varmistaa, että tehohoitopaikat riittävät koko suomessa niitä tarvitseville, eli kehottaisin ihmisiä nyt palaamaan koteihinsa mökeiltänsä. Me tiedämme sen, että voi olla vaikea välttää sosiaalisia kontakteja, jos vaikka siellä mökkipaikkakunnan kaupassa asioi tai palveluja miltään osin käyttää, tauti voi tahtomattaan levitä tai se voi olla jo itsellä, ja sen vuoksi pitää tiettenkin turvata se, että kaikilla ihmisillä tässä suomessa on mahdollisuus saada tarvitsemaansa hoitoa, eli suosittelisin nyt palaamaan kotiin Uudenmaan alueelle, jos täältä on mökillensä lähtenyt. Ja vielä, ministeri Henriksson.

Anna-Maja Henriksson:

Joo, aivan kuin pääministeri sanoi, kaikilla tietysti on oikeus palata koteihinsa, ja on todella suotavaa, että niin tekisivätkin. Koska niin kuin tässä on tullut esille, se, mitä me nyt yritämme, on juuri sitä, että se hoitokapasiteetti, tehohoitopaikkoja riittää koko maassa. Ja sen takia, tästä tulee myös tämä välttämättömyys: me olemme käyttäneet kaikkia niitä keinoja, jotka hallituksen työkalupakissa on, ennen tätä. Ja me näemme nyt, että se valmiuslain 118 pykälä on otettava käyttöön, juuri sen takia, että me pystymme hillitsemään sen tartunnan leviämistä niin, että meidän sairaalaverkosto ja sairaalat, tehohoitopaikat, riittävät kaikille. Ja siinä tämä välttämättömyys nyt tulee. Ja siihen me pystytään, näin me uskomme, kun kuuntelemme, mitä meidän terveydenhuoltoviranomaiset ovat meille kertoneet, että näillä toimenpiteillä päästään siihen. Ja sen takia nämä ovat välttämättömiä, ja itse niin, tässä vaikeassa, vaikeassa paikassa, niin kuuntelen erittäin herkällä korvalla, mitä meidän terveydenhuoltoviranomaiset meille, THL, meille kertoo, ja sen takia tämä ratkaisu minkä hallitus on nyt tehnyt, nojaa myös siihen.

Joonas Kuikka, Lännen media:

THL:n tämän päivän arvion mukaan 10 viikon kuluttua olisi epidemiahuippu, miksi rajoitukset on tehty vain 3 viikon ajaksi?

Sanna Marin:

Me olemme käyneet tämänkin kokonaisuuden huolella läpi, tämä perustuslain 118 pykälä, anteeksi valmiuslain 118 pykälä ja perustuslain liikkumisenvapaus, tämä on kova toimenpide, se pitää suoraan sanoa, on kova toimenpide lähteä rajoittamaan ihmisten oikeutta liikkua, ja sen vuoksi näitä toimenpiteitä, tämä toimi voidaan tehdä vain välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden perusteella. Ja meillä arvio tällä hetkellä on, että tämä toimi on aivan välttämätön kolmeksi viikoksi. Mikäli arvio myöhemmin muuttuu, että se on myös välttämätön sen jälkeen, niin sitten asia uudelleen käsitellään. Mutta me emme voi toimia niin, että me laittaisimme yhtään pidemmän aikavälin tälle rajoittamistoimenpiteelle, kuin mitä on aivan välttämätöntä, ja tämä on hyvä tässä kokonaisuudessa ymmärtää. Haluaako ministeri Henriksson vielä jatkaa?

Anna-Maja Henriksson:

No, pääministeri, se on juuri näin, ja tässä me noujaututaan myös siihen, että THL on arvioinut, että sen kolmen viikon jälkeen tämä tartuntakäyrä lähtee täältä Uudeltamaalta laskemaan, eli silloin kun me päästään siihen, että täällä ollaan jo tavallaan tultu siihen huipulle, että sillä ei ole sitten vaikutuksia enää sillä, samalla tavalla siihen muuhun suomeen, silloin näistä toimenpiteistä voi luopua. Ja tottakai se on niin, että koska tämä on todella, todella suuri, miten nyt sanoisin, se on suuri asia, että kajotaan ihmisten perusoikeuteen liikkua vapaasti tässä maassa, niin tottakai se on myös niin että HETI, kun THL:n suunnalta sanotaan ja kerrotaan meille, että nyt voidaan tästä luopua, niin heti se tehdään.

Sanna Marin:

Ja lisäisin tähän vielä sen, että meillähän on jo valmiuslain muitakin pykäläitä käytössä ja rajoittamistoimenpiteitä käytössä ja näiden päivämäärä on 13.4. asti. Näiden toimien osalta myös tätä aikataulua tullaan arvioimaan. Meidän pitää viimeistään ensi viikon maanantaina -- eli aikaisemmin olemme --. Puhuu aikatauluista ja niiden uudelleenarvioinneista ---. "Tässäkin on nojattu terveysviranomaisen arvioon siitä, mikä on aivan välttämätöntä".

STT:n yleinen kysymys:

Mitkä ovat nämä terveysperusteet, joilla näin rajuihin toimenpiteisiin ryhdytään?

Krista Kiuru:

Noniin kiitos, eli kyl tässä tämä Uudeltamaalta muualle suomeen suuntautuvan tarpeettoman, tai tosiasiaa joskus varmasti myös tarpeellisen henkilöiden liikkumisen rajoittaminen on välttämätöntä siksi, että virus kulkee ihmisten mukana, ja muuta keinoa leviämisen estämiseen Uudeltamaalta muualle suomeen ei käytännössä ole. Ja tästä välttämättömästä syystä Uudeltamaalta ei tule nyt matkustaa muihin maakuntiin eikä myöskään muista maakunnista tule matkustaa Uudellemaalle. Riski tartunnalle on tällä Uudenmaan alueella suuri, ja myöskin paluu muualle suomeen levittää samalla virusta. Tältä osin tämän tarkoituksena on suojella sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyä, sitä että ihmiset saisivat hoitoa, voisimme suojella terveyttä ja henkeä, ja vielä yksityiskohtana, on pidettävä huolta siitä, että pystyisimme kaikissa olosuhteissa tarjoamaan ihmisille mahdollisuuden myöskin hoidoista vaativimpaan eli tehohoitoon, ja tämän suojelemiseksi on otettava huomioon, että muun maan kantokyky on nyt sen varassa, että tämä epidemia ei lähde liikkumaan ja leviämään kaikkiiin muihin maakuntiin yhtä nopealla vauhdilla, kuin se on tehnyt täällä uudella maalla. Ja näistä syistä johtuen olemme tilanteessa, jossa Uudenmaan epidemia ei voi levitä hallitsemattomasti muualle suomeen.

Useat kysyjät, mm. Yle:

Onko tulossa sanktioita, jos rajoituksia rikotaan?

Maria Ohisalo:

Joo, kiitos kysymyksestä, --- Keskiössä on nyt se, että aina poliisitoiminnassa lähdetään siitä, että neuvojen, kehotusten, käskyjen kautta toimitaan ensisijaisesti. Jos sen jälkeen ihmiset eivät tottele poliisia, niin toki on myös mahdollista että sitten valmiuslain, valmiuslakirikkomuksesta voidaan myös mahdollisesti sakottaa, mutta tämä on aivan viimesijainen keino, poliisi tietysti toimii, sinänsä niin kuin valmiuslain pykälät eivät tuo poliisille uusia toimivaltuuksia, poliisi valvoo tämän 118 pykälän noudattamista ja poliisi tulee näkymään kaduilla niillä ulostuloväylillä, sisääntuloväylillä Uudenmaan alueella, ja tarvittaessa virka-apua pyytämään muilta viranomaisilta. Huomautan kyllä myös sen, että yhtä aikaa kun meillä on myös rajavalvontaa tehostettu, meidän rajavartijat ovat vahvasti kiinni niissä tehtävissä, -- puolustusvoimat voivat auttaa.

Mutta kyllä todella niin, että jos näitä poliisin käskyjä, neuvoja ei noudateta, niin siitä voi seurata seuraava askel. Mutta toivon että jokainen nyt noudattaa näitä ohjeita ja, pääsee kukin helpommalla näin.

Sanna Marin:

Kyllä ja tähän vielä lisäisin aivan kuten ministeri Ohisalo sanoi, tämä on meidän jokaisen vastuulla. Jokaisen vastuulla on noudattaa niitä ohjeita, kehotuksia, ja suosituksia, joita hallitus on antanut jo aiemmin. Ei pidä odottaa, että viranomainen tulee sanomaan tai käskemään, vaan nyt jokaisella meistä on vastuu siitä, että noudatetaan niitä toimintaohjeita ja suosituksia, joita on annettu. Tämä on meidän yhteinen asiamme, ja meidän kaikkien vastuulla on pitää niin omasta terveydestämme, lähimmäisen terveydestä, kaikkien kanssaihminen terveydestä ja hyvinvoinnista huolta.

Toimittaja:

Kiitoksia, päätämme tältä illalta tähän.